MARIJAN STOJKOVIĆ

AKCENT GLAGOLSKIH IMENICA

Kod nas se često dvoji ili ne zna, koji je pravilan akcent glagolskih imenica, osobito onih od svršenih glagola. Dvojakost ili nestalnost u naglašivanju glagolskih imenica može se u govoru svagdan zapažati; tako na pr. često čujemo *nàhođēńe, prèvođēńe, ùvođēńe* mjesto *nahòđēńe, prevòđēńe, uvòđēńe; bȍlovāńe, bòlovāńe* (prema prezentu) mjesto *bolòvāńe; govorēńe ili gòvorēńe* mjesto *govòrēńe; poštováńe, poslováńe, smilováńe, svètkovāńe* mjesto *poslòvāńe, poštòvāńe, smîlovāńe, svetkòvāńe* (od *svétak*). A ima i *pȍštovāńe* od *pȍštovati* (Vukov akc. i Akad. rječn.); prema tomu govori se *poštòvāńe* (pravilno od *poštòvati*), *poštováńe* (po starom akcentu) i *pȍštovāńe* (od *pȍštovati*). Osobito se opaža pometńa i dvojakost akcenta glagolskih imenica od složenih perfektivnih glagola u sukobu dvaju pravila, dvaju načela: Budmanijeva, po kojem glagolske imenice imaju isti akcent kao u infinitivu, i Maretićeva pravila, po kojem im akcent nije kao u inf., nego ponajviše stoji na *-áńe, -éńe*, a to je stari akcent. Ima dosta dvojakih akcenata: *grîzēńe, prēdēńe, sjȅčēńe* (ovo u Broz-Boranićevu pravopisu) i t. d. i *grízēńe, kládēńe, krádēńe, prédēńe* u Akad. rječniku, *sijȅčēńe* (u Vukovu rječniku); *trenúće, uskrséńe* i *trènūće, uskȓsēńe* (Maretić. Gramatika 1899. 329) i *ùskrsēńe; pokòpāńe* (Vuk u Rječniku piše, da se tako govori u Dubrovniku) i *pokopáńe* (u Akad. rječniku).

U dijelu Akademijskoga rječnika, koji je uređivao P. Budmani, Dubrovčanin, ima glagolskih imenica od više kategorija složenih perfektivnih glagola s akcentom na istom mjestu kao u infinitivu. To je pravilo Budmani stalno i dosljedno provodio:

1. *dȍček-, dòdij-, dòjah-, dȍkrp-, iskaj-, iskid-, ìskuš-, istrg-āńe; izdjel-, ìzdjeļ-, izdrm-, ìzjad-, izmaz-, iznic-áńe, izrezāńe; dòbavļ-, dòčišć-, dòhić-, dȍkrpļ-, dòmišļ-, dòprać-ēńe* i t. d., *ìshîtr-, isječ-, iskić-, ìskuš-, isprać-, ìspravļ-, ispuń-, ìzbavļ-, izjamč-, izmišļ-, izmjer-, izmrč-, ìzmrvļ-, izmuč-, ìzrań-, izvid-, ìzvjetr-ēńe* i t. d., *izùmišļēńe*. To su imenice od glagola s postojanim akcentom na 1. korenskom slogu *(do-čȅkati, iz-rȅzati)*.

Za takove glag. imenice ima Maretić u Akad. rječniku drukčiji akcent: ponajviše na drugom slogu od kraja, *-áńe, -éńe*, ali i to veoma često s napomenom: »bio bi«, »biće«, »jamačno«, a u većini slučajeva ne stavlja nikakav akcent. Tako Maretić ima:

a) bez akcenta (po Budmaniju bi bio akcent na prefiksu): *napravļeńe, nastavļeńe, oblaćeńe, obješeńe, ogađeńe, odsječeńe, ogrizeńe, okušeńe, okužeńe, okvašeńe, omiļeńe, omjereńe, omražeńe, opareńe, opažeńe, oplakańe, opravļeńe, ostrižeńe, oslabļeńe, osvađeńe, ovlažeńe, pograbļeńe, pohuļeńe, pokušańe, pokušeńe, poplašeńe, pospješeńe, potraćeńe, povjereńe, pozdravļeńe, požaļeńe, prepasańe, prevareńe, prividеńe, probavļeńe, promjereńe* i t. d.; *namazańe, narezańe, obrijańe, ogrijańe, okajańe, okušańe, omrčańe, opasańe, ostarańe, počekańe, pogledańe, pohvatańe, pokucańe, ponukovańe, porezańe, postarańe, povjerovańe.*

b) bez akcenta: *okorišćeńe, osiromašeńe, obiļeženje, natovareńe* (pravilno je: *okò-, osirò-, obi-, natò-*).

c) s akcentom *-áńe, -éńe*, ali uvjetno: »ako se govori, biće ili bio bi takav akcenat«, ili »jamačno je takav akcenat«: *namišļéńe* (bio bi), *pomazáńe* (biće), *pomilováńe* (biće), *pomišļéńe*,[1] *posječéńe* (bio bi), *proslavļéńe* (biće), *ozdravļéńe* (ako se danas gdje u narodu govori, takav je akc.), *ostavļéńe* (slično), a sa »jamačno«: *namjeréńe, namještéńe, objašńéńe, obremeńéńe, očišćéńe, ovjeréńe, počišćéńe, poništéńe, popravļéńe, popuńéńe, premještéńe.* Uostalom takav akcent na takvoj vrsti imenica nije ni stari akcent, nego nekakav povučeni analogni akcent. Ali ipak Maretić ima i po Budmanijevu pravilu: *òmilovāńe*, (ali *pomilováńe*!!), *pòkajāńe, pòslušāńe, pòuzdāńe, preòbražēńe, pròplakāńe.*

d) Bez akcenta je ostala u Akad. rječniku obična imenica *opravdańe*, t. j. *òprāvdāńe.*

Budmani ima u inf., pa tako i u glag. imenici, nedosljedni akcent: *dobìstriti, izbìstriti: dobìstrēńe, izbìstrēńe* mjesto *dò-, ìz-bistrēńe*, jer infinitivi izvedeni od imenica i pridjeva s postojanim akc. (*ā* > *à*) imaju isti akcent kao pridjevi u muš. i sred. rodu: *bìstriti, čìstiti, mŕčiti, pŭniti, sìtiti, slàbiti, zdrăviti* i t. d.; složeni: *ìzbistriti*, kao *ìshitriti, ìspuniti, nàsititi, òmrčiti, òslabiti, òstariti, òzdraviti, pòplašiti, pòpraviti, očistiti, ùraniti* i t. d.; *òčišćēńe, ìspuńēńe, òslabļēńe, òmrčēńe.* Por. ruski *ispólnitь, očístitь, oslábitь* i t. d. Naprotiv ima Budmani *ìzopćiti* (ali dobro ima Maretić *prìòpćiti*), *ìzopćēńe* mjesto *izòpćiti, izòpćēńe*, pored pravilnog i dosljednog akcenta *izòštriti, izòštrēńe*, kako ima i Budmani, i *prìòpćiti, prìòpćēńe.* Ispor. *izvèdriti, pomòkriti, pomòdriti, ponòviti, uskòriti (pomòkrēńe, ponòvļēńe)* (od *mòkar, mòdar, nòv, skòr*) i ruski: *izostrítь, soobščítь, ponovítь.* Maretić u Akad. rječniku ima, ali s napomenom »jamačno«, ove akcente: *òpćiti, òpćim, òpćēńe.* Akc. na *òpćiti* i *òpćēńe* je analogan prema prez. *òpćīm*, gdje je opravdan, mjesto *òpćiti, òpćēńe.*

[1] U Vukovu rječniku: pomišļéńe, prividéńe.

2. Glag. imenice od perf. složenih glagola, kojima je infinitivna osnova jednosložna, imaju po Budmaniju štokavski, t. j. pomaknuti akcent na prefiksu: *dòbrāńe*, (od *do-brăti*, a ne stari *dobráńe*), tako *dòdāńe*, *dògnāńe*, *dòslāńe*, *dòznāńe*, *dòzvāńe*, *ìsprāńe*, *ìzbrāńe*, *ìzdāńe*, *ìzgnāńe*, *izàbrāńe*, *izàgnāńe*, *izàprāńe*, *izàtkāńe*, *izàznāńe*, *izàzvāńe* i t. d.; – *dòvrēńe*, *dòžēńe*, *ìstrēńe*, *izùmrēńe* i t. d. od *dòvreti*, *dòzreti*, *ìstrti* i t. d.; *dòšašće*, *iznāšāšće* i t. d. Po tom je pravilu akc. *pòstēńe*. Suprotno ima Maretić u Akad. rječniku nepomaknuti stari akcent na osnovnom slogu: *posláńe*, *postáńe*, *poštéńe*, *priznáńe;* ili s napomenom: »jamačno je takav akcent«: *obráńe*, *opráńe*, *pokláńe* (i *pokláće*), *poznáńe*, *pristáńe;* ili s napomenom: »bio bi«, »biće takav akc.«: *prezréńe*, *pridáńe*, ili još obično ne stavlja akcent: *nabrańe*, *nastańe*, *natreńe*, *nazreńe*, *opreńe*, *ostańe*, *potreńe*, *pozreńe*, *prizreńe*. Uz riječ *predańe* ima Maretić napomenu: »Koliko se ova riječ u narodu govori, jamačno je obično *predáńe*, nego *prèdāńe*, kako bi bilo prema Budmanovu bilježenu: *dòdāńe*, *ìzdāńe*, ispor. *posláńe*«. Ali to još može biti sporno sa gledišta dosljednoga štokavskog akcenta.

3. Glag. imenice od perf. složenih glagola sa štokavskim pomaknutim sporim akcentom na osnovnom slogu infinitiva imaju po Budmanijevu načelu isti akcent kao u inf.: *dokòńāńe*, *dokònčāńe*, *domòrēńe*, *doòrāńe*, *doòštrēńe*, *dopèčēńe*, *dotèčēńe*, *dovèdēńe*, *dovèzēńe*, *iskònčāńe*, *isperìšāńe*, *istànčāńe*, *istèčēńe*, ***istròšēńe***, *iščìnēńe*, *iskljùvāńe*, *izbòdēńe*, *izdvòjēńe*, *izgòrēńe*, *izgrèbēńe*, *izgùbljēńe*, *izlòmljēńe*, *izlòžēńe*, *iznèsēńe*, *iznòjēńe*, *iznòrēńe*, *izòpćēńe*, *izòstrēńe*, *izràvnāńe*, *izrèčēńe*, *izrešètāńe*, *izròdēńe*, *izvèdēńe*, *izvèdrēńe*, *izvòljēńe* i t. d.

Nasuprot tomu Maretić u Akad. rječ. ima akcent na pretposljednjem slogu, t. j. neštokavski, stari akc.: *-áńe*, *-éńe:*

a) s napomenom »jamačno je takav akcent« na pretposljednjem slogu: *-áńe*, *-éńe*: *naskočéńe*, *oblakšáńe*, *olakšáńe*, *pohođéńe*, *pokršténe*, *porođéńe*, *privoljéńe*, *ogorčéńe*, *ovjekovječéńe* ...

b) s napomenom: »biće« ili »bio bi takav akcent«: *očajáńe* (od *očàjati*, ali je rus. *očájatь*, akc. štok. *òčajati*), *omekšáńe*, *ophođéńe* (od *ophòditi*, impf.), *poigráńe*, *položéńe*, *poželéńe*.

c) najčešće bez akcenta: *narođeńe*, *oboljeńe*, *otrovańe*, *ozlobljeńe*, *negodovańe*, *poboljšańe*, *pobrojeńe*, *podloženе*, *pogođeńe*, *pohođeńe*, *pogoršańe*, *pogubljeńe*, *pokoreńe*, *pomoljeńe*, *potkopańe*, *potopljeńe*, *povećańe*, *prepolovljeńe:* – ispor. i: *oboreńe*, *odmoreńe*, *odmotańe*, *okašńeńe*, *okovańe*, *okraćańe*, *održańe*, *ogorčańe*, *ogorčeńe*, *ogoreńe*, *ogoljeńe*, *okončańe*, *omočeńe*, *omotańe*, *opleteńe*, *oplođeńe*, *osvjetlańe*, *ovjerovljeńe*, *oteščańe*.

d) s akcentom *-áńe*, *-éńe*: *obećáńe*, *obrečéńe*, *pokopáńe*, *polakšáńe*, *oslobođéńe*, *odobréńe* (»s takvim se akc. govori«), *objeléńe*, *preporođéńe*, *oproštéńe*. Vukov rječnik ima: *obećáńe*, *obrečéńe*, *polakšáńe*, *oproštéńe*.

4. Glag. imenice od perf. složenih glagola s pomaknutim dugouzlaznim akc. na osnovnom slogu imaju po Budmaniju isti akc. kao u inf.: *doglášēńe*, *dogŕdēńe*, *dohráńeńe*, *dosádēńe*, *dosúdēńe*, *dosvŕšēńe* i t. d.:

iskļúčēńe, iskŕčēńe, iskrvávļēńe, iskúbēńe, iskúpļēńe, iskvárēńe, islúžēńe, isprážńēńe, ispúštēńe, istumáčēńe, izdúbēńe, izlúčēńe, izļúbļēńe, izmŕšēńe, izmúzēńe, izopáčēńe, izrúčēńe, izrúžēńe, izvŕšēńe i t. d.; *dokázāńe, iskáļāńe, iskázāńe, ispísańe, isplákāńe* (od *isplákati*), *ispúhāńe, izmijèšāńe, izmíļāńe* i t. d.

Nasuprot tomu naglašuje Maretić u Akad. rječniku po istom načelu kao u 3. točki, t. j.: *-áńe, -éńe*, na pr. od *pokárati: pokaráńe* (te riječi nema u Vukovu rječniku) s napomenom: »Ako se u naše vrijeme govori gdje u narodu, što je sumńivo, biće takav akcenat«. Barem ta riječ je u našem narodu veoma obična i govori se često: *pokárāńe* (na pr. *božje*). Za *otkupļéńe, pokvaréńe* kaže: »Ako se danas gdje govori, takav je akcenat«. Tako ima Maretić dalе: a) s napomenom »jamačno«: *nahlađéńe, naređéńe, narešéńe, objeļéńe, obraćéńe, odlučéńe, određéńe, odrješéńe, ohlađéńe, okrivļéńe, otkupļéńe, otpuštéńe, pobjeđéńe, pocrńéńe, pogrđéńe, pohvaļéńe, pokazáńe, pokopáńe, pokraćéńe »jamačno«, pokrepļene, pomiréńe, posvećéńe, posińéńe.*

b) s napomenom »biće«, »bio bi«: *prikazáńe* mjesto običnoga *prikázāńe; poražéńe,*

c) ponajviše ostavļa bez ikakva akcenta: *naglašeńe, nahrańeńe, namamļeńe, namašćeńe, namireńe, napisańe, naplaćeńe, oboļeńe, obrańeńe, oguļeńe, okađeńe, ograđeńe, okaļańe, okraćeńe, omašćeńe, omlaćeńe, opaļeńe, oplakańe* (od *oplákati*), *osvećeńe, osladeńe, oznańeńe* (?), *ovršeńe, osušeńe, ovlaženе, pohrańeńe, pomamļeńe, poručeńe, povezańe, pomiješańe.* – d) s akc. bez napomene: *ovlašteńe.* – e) ali *ustŕpļēńe* (Vuk).

Dok Budmani ima isti akcent kao i u inf. (na pr. *iscijèđēńe, iscijèļēńe, iscijèpāńe, iskorijènēńe, iskorijèpļēńe, ispriječēńe, istrijèbļēńe, izlijèčēńe),* Maretić se odlučuje za akcent na pretposlednjem slogu, koji gdjegod stavļa, a gdjegod ne stavļa, ali ipak s pokraćenim osnovnim vokalom – kratkim kao u slogu pred akcentom: *odjeļéńe, odrješéńe, pobjeđéńe, pokrepļéńe* (»jamačno«), a bez akcenta: *nasļeđeńe, navješćeńe, navješteńe, odļepļeńe, ogrješeńe, objeļeńe, okrepļeńe, opļeńeńe, osļepļeńe, osvješćeńe, osvjetļeńe, pogrješeńe, posvješteńe, povređeńe,* tako *pocjeđeńe.* Ali ipak, nedosledno svojemu načelu, Maretić, po Vuku, ostaje još pri *spásēńe, ustŕpļēńe* (tako Vuk i Maretić Gramatika), a u Ak. rječniku ima Maretić: *porúgāńe*, a ti su akcenti po štokavskom akcentskom pravilu jedino ispravni.

Iz svega toga vidi se, da se Maretić u akcentuaciji koleba, da je neodlučan, da iz opreza ne stavļa akcent. Ima čak primjera, gdje uz glagolsku imenicu napomiņe, da će biti ili da je jamačno takav akcent (a imao je valda u misli dugouzlazni) na penultimi, pa ga ipak nije stavio, por. primjere: *obnovļeńe, porušeńe, preporučeńe,* od *obnòviti, pòrušiti, preporúčiti* i t. d.

5. Ima još jedna vrsta glag. imenica od složenih perf. glagola, kojima ni Budmani, kao ni Martić, ne ostavļa akcent isti kao u inf., nego ga je po nekoj analogiji povukao prema kraju: *dostignúće, iščeznúće, izginúće, iskinúće, izniknúće, izrinúće,* dakle nedosledno prema svojemu

pravilu za prve dvije vrste glagola, po kojem bi štokavski akcent bio na prefiksu. Za tip *izdahnúće* od *izdàhnuti* i *izminúće* od *izmínuti* ostaje akcent stari, po štokavsku nepomaknuti (kao i u Maretića). Maretić ili ne stavlja akcent: *ogreznuće, podmetnuće, poginuće, prekinuće* (od *ògreznuti* i t. d.); *osvanuće, pomaknuće, potonuće* (od *osvànuti* i t. d.); ili stavlja s napomenom »jamačno«: *podignúće, porinúće;* »jamačno«: *pokrenúće, pomenúće;* ili »bio bi takav akcent«: *prenúće; potaknúće;* ili »s takvim se akc. govori«: *preminúće, potaknúće* i t. d. Cf. *prosúće, izlíće.*

Takvo je stańe u Akademijskom rječniku. Akcentuacija mnogih glagolskih imenica od perf. glagola je dvojbena ili dvojaka ili uopće neprovedena. Maretić obično ne stavlja akcent na riječi, za koje misli da se danas u narodu ne govore; tako ima mnoštvo književnih riječi nenaglašenih. To će osjećati naši ljudi, a osobito stranci, koji bi s pravom očekivali akcentuaciju riječi u Akademijskom rječniku. Neki razlog može biti, što je Akad. rječnik historijski rječnik. Rječnici slavenskih jezika imaju sve riječi naglašene, tako ruski (Dalev i Ušakovlev), slovenski (Pleteršnikov), Vukov rječnik, bugarski, a imaju i naši stari hrvatski: Bjelostjenčev, Jambrešićev, a osobito Della Bellin (1728), koji nema ni jedne riječi nenaglašene ili neoznačene. Mislim, da nije dovoljan razlog: riječ se ne govori danas, ili se ne govori u narodu, ili se ne zna, kako se izgovarala, zato se ne akcentuira. Filolog, koji čita stare knjige, mora znati s akcentom izgovarati svaku riječ; inače je ne zna ili ne može ni pročitati. To bi se moglo zabaviti Maretićevu načelu, da ne naglašuje riječi, koje se po njemu danas ne govore u narodu.

Dvojakost akcenta nalazimo i u Ristić-Kangrginu rječniku srp. hrv. i njem. jezika (1928), jer za glag. imenice od impf. glagola ima više naglašenih dubleta: *iznòšēńe, izvòdēńe, izvòžēńe, prenòšēńe, prevòdēńe, prevòžēńe, opážāńe, pòštovāńe* i *poštovánje* (od *pòštovati*), *uvòdēńe* i t. d., dakle akcent kao u inf., ali ima i *iznošēńe, izvođēńe, prènošēńe, prèvođēńe* i t. d., i *òpažāńe*, dakle po analogiji akcenta part. perf. pasiva, ali se ta analogija ne može održati, kako ćemo vidjeti, u književnom jeziku prema stalnom pravilu akcenta glag. imenica kao u inf. A od perf. glagola ima *òplođēńe, oplovljéńe* mjesto *oplòdēńe, oplòvljēńe,* dalje *očišćéńe, prigotovljéńe* mjesto akcenta kao u inf.

Dvojakost i nedoslednost naglašivańa opaža se i u Benešićevu hrvatsko-poljskom rječniku, Zagreb, 1949. On ima *pòkajāńe, pòzdravljēńe, preòbražēńe* pravilno po Budmanijevu pravilu, ali ima mnogo više po Maretićevu načinu: *pouzdáńe* [što u Akad. rj. Maretić nema] *pomilováńe, pomazáńe, pokajáńe* [što Maretić nema], *požrtvováńe, prividéńe, povjeréńe, namještéńe, opravdáńe* [Maretić ostavio neakcentuirano!], *zapamćéńe, zasićéńe, zasjeńéńe,* mjesto akcenta na prefiksu. Kraj pravilnoga *nahòđēńe, prevòđēńe, prevòžēńe* ima nedosledno *òphođēńe* (a u Ak. rj. pravilno *ophòđēńe*). Kraj *odréđēńe* ima *naređéńe*; kraj *dovršēńe, prikázāńe* ima *obraćéńe, (p)okrepljéńe, povišéńe, pozlaćéńe, sjedińéńe, iznenađéńe, pokaráńe* i t. d. sve redom s akcentom na pretposlednjem

slogu glag. imenica od perf. glagola (kao u Maretića), mjesto Budmanijeva dugouzlaznog akcenta na osnovnom slogu.

Po svem tom osjeća se prijeka potreba, da se utvrde akcenti glag. imenica. Pokušat ćemo, da bar štogod utvrdimo.

Pitańe upotrebe glagolskih imenica, koliko od imperf., toliko od perf. glagola, pripada u stilistiku, a pitańe tvorbe, kvantitete i akcenta pripada u gramatiku. Po nauci o stilu kaže se: kloniti se je upotrebe glagolskih imenica kao apstraktnih! Kaže se: Težak i trom stil izlazi iz nepotrebna upotrebļavańa apstraktnih imenica (Maretić Gram. 1899. 665), a apstraktne su i glagolske imenice. Po tom se određuje i Maretićevo držańe prema akcentu glag. imenica od perf. glagola: »Ako se danas, u naše vrijeme gdje u narodu govori ...«. Ali u kńiževnosti ne radi se samo o današńem narodnom ili pučkom govoru, o narodnim pjesmama i pripovijetkama, nego o kńiževnim (filozofskim, teoret.) plodovima svake vrste znanosti i iz najstarijih vremena, a tu nalazimo mnoštvo primjera imenica od perfektivnih glagola, koje nam treba znati izgovarati i akcentuirati.

Pa uistinu i dandanas prevelika je upotreba glagolskih imenica u učenim kńigama i u narodu. Kao primjer navodim V. Bogišića Zbornik sadašńih pravnih običaja u Zagrebu, 1874 (samo gdjekoju stranicu: 595: *prestupļeńe, zlostavļeńe, zanemareńe, podoravańe;* 707: *zadružeńe, zadužeńe, zakļučeńe;* 708: *zarobļeńe, pomilovańe, popravļeńe, posinovļeńe, potvoreńe, prestupļeńe, prisvojeńe, objavļeńe, obļubļeńe, oplođeńe, oprošteńe, oskvrńeńe.* U Zborniku za nar. život i običaje knj. X (Polica u Dalmaciji): *očišćeńe* 84, *odrišeńe* 92, *oprošćeńe* 45, *obašašće* 94, *porođeńe* 34, *prošćeńe* 45, *pričešćeńe* 189, *prosvitļeńa* 295, *rasvanuće* 37, 189, *uskrsnuće* 45, *posvećeńe* 31, *razabrańe* 27 i t. d. U Boranićevu Pravopisu ima preko 90 primjera glag. imenica od perfektivnih glagola. Filolog mora znati naglasiti sve glag. imenice od imperf. i perf. glagola. Mi se ne možemo u kńiževnosti i u znanostima lišiti upotrebe glag. imenica i od perf. glagola; glag. imenicâ imaju izobila i romanski i drugi narodi (*-ation, -ition*) i Nijemci (*-ung*). A ne može se glag. imenica od svršenih glagola uvijek zamijeniti glag. imenicom od trajnih glagola, kad uvijek ostaje ona temeļna razlika između trajnih i svršenih glagola: *izvršeńe* i *izvršivańe, zaoštreńe* i *zaoštrivańe.*

Glagolske imenice prave se od part. perf. pas. nastavkom *-bje* od imperfektivnih glagola (durativnih i iterativnih), prostih i složenih, a po potrebi i od perfektivnih glagola.

Vokal u slogu ispred *-(b)je* uvijek je po ispadu *-b-* za naknadu dug. Stari akcent bio je ili na prvom korenskom slogu *plȁkanbje* (takav akc. uvijek ostaje na svom mjestu) ili na sufiksu *-(b)je (bytbje).*

Štokavski akcent glag. imenica ne drži se akcenta part. perf. pasiva, nego je po pravilu isti kao u infinitivu (to je i Budmanijevo dosļedno pravilo). Imenice od jednosložnih glag. korena imaju dugouzlazni akcent na pretposļedńem slogu *(bráńe, píće, žíće).*

Akcent glag. imenica ne upravlja se ni po akcentu u prezentu, koji često može biti različan od onoga u inf. (*pítati, stvòriti – pîtām,* tvòrīm, *stvòrīm – pîtān, stvòren, tvòren,* ali *pítāńe, tvòrēńe, stvòrēńe* (i sa starim akc. *stvoréńe,* vidi niže).

Prema akcentu u inf. različan je akcent imenicama od *čèznuti, gînuti; čeznúće, ginúće.* Tako po Budmaniju i Maretiću.

A. AKCENT GLAGOLSKIH IMENICA OD IMPERF. GLAGOLA

I. Glagolske imenice od glagola s akcentom na korenu ili na osnovi.

Glagolske imenice te vrste imaju postojani akcent à na korenskom slogu (*à* od prvotnoga –**á* –), koji ostaje jednak u inf. i u svim glagolskim oblicima, pa i u glagolskoj imenici, osim što je povučeni akcent u prezentu nekoliko glagola *(pádēm, kládēm, krádēm, prédēm, grízēm, sijèčēm, strížēm).*

1. *blȁćēńe, gȁdēńe, gȁžēńe, mȉšļēńe, vȉdēńe; jèdēńe, ļèzēńe, djȅlāńe; glȅdāńe, màzāńe, plȁkāńe, vrȁćāńe;*

djȅl-, mȉl-, ńèg-, ràd-, rȁt-, sȉl-, sklȁd-, svȁdb-, svjȅt-, vjȅr-, trȅb-, žȓtv-ovāńe;

brȁtimļēńe, bȁštińēńe, cȁrińēńe, lȁkomļēńe, ùžināńe, ispor. *pròtivļēńe* (od *pròtiviti se.* – Vuk ima, a i Maretić: *protívļēńe* od *protíviti se;* ispor. prötiv).

2. Glagolske imenice sa starim postojanim akcentom ˜ na drugom korenskom ili osnovnom slogu, odnosno s pomaknutim štokavskim sporim ili dugouzlaznim akcentom:

a) *bèsjedēńe, bìļežēńe, gòmilāńe,* (od *gòmila,* inf. *gòmilati,* ali ima i *gomìlāńe* od *gomìlāti), kòpitāńe. kòrišćēńe, lîsičēńe, tàkmičēńe, tòvarēńe, tùmačēńe* (od inf. *tùmačiti;* drugi je akc. *tumáčiti, tumáčēńe, istumáčēńe).*

b) *bèsjed-, bòžić-, jàdik-, kòled-, kònak-, kòrist-, òbil-, òčit-, òpetovāńe.*

3. složenice s prefiksom sa starim akcentom ˜ na korenskom slogu, a sa štokavskim pomaknutim na prefiks:

nàlažēńe, òpadāńe, òsvitāńe, pàbirčēńe, pòvraćāńe, prèzirāńe, pròklińāńe, spòmińāńe, ùmirāńe, zàdirāńe, nèstajāńe, prèstajāńe, pòsipāńe, dàngubļēńe;

òbjed-, òbraz-, òdlik-, òdvjetnik-, pòklad-, pàļetk-, (Ak. rj. ima *pȁļetk-,* ali ima u Ak. rj. *pàļitak,* t. j. *pàļetak,* i *pàļitkovati* – na Braču i, nadodaj, u makarskom primorju), *ùred-, ùskrs-, ùvjet-ovāńe; nápast-, nápred-, náslед-, názad-, prílik-, rázlik-, sábor-, sávjet-ovāńe* (od inf. *nápred-, náslед-, názad-ovati* i t. d.; *závidēńe, nástojāńe, rázložēńe;*

pàļetkovāńe, (od inf. *pàļetkovati* – od *pàļetak,* ne *pȁļetak,* kao u Ak. rječn. – tako i *pàbirčēńe* od *pàbirčiti – pàbirak*), *sùdjelovāńe, pòsjedovāńe, prìkladovāńe.*

4. Kratkosilazni: a) na prvotno kratkom vokalu: *čètovãńe;* – b) stari akc. na drugom korenskom slogu: koji se je štokavski pomakao: *djèvõjčēńe, gòtovļēńe, ràbotãńe*[2] (od inf. *ràbotati;* – govori se i *rabòtati*, u Ivekovića, ali u ruskom je *rabótatь, rabótanьje*, dakle hrv. *ràbotati*), *ùzročēńe, vèčerãńe.*

c) *nègod-, pògod-, pròrok-* (od *pròrokovati* – od *pròrok*, a Vuk ima prórok), *ùzrok-, vòjvod-* (od *vòjvodovati* – od *vòjvoda;* Vuk u Rječn. ima *võjvodovãńe*) – *ovãńe.*

5. Glagolske imenice sa pretvorenim ˜ > ˆ na korenskom slogu:

a) *jâmčēńe* (od *jãmac*), *pâmćēńe* (por. *pãmēt*), *plâmćēńe, plândovãńe, prâvdãńe* (por. *prȁv*), *sûnčãńe* (od *sun-bce*). K tomu

b) *prâznikovãńe, žûpnikovãńe.*

c) *lôgorēńe, tâborovãńe.*

Ovdje nadodaj *brȁbōńčēńe, bŕložēńe.*

6. Glagolske imenice od impf. infinitiva *grȉsti, klȃsti, krȁsti, prèsti, sjȅći, strȉći*, koji imaju u prezentu stari akcent povučen na kraj: *grízēm, kládēm, pásēm, krádēm, prédēm, sijèčēm, strížēm* – prema gore postavļenom pravilu dosļedno glase: *klȁdēńe, grȉzēńe, krȁdēńe. prȅdēńe, sjȅčēńe, strȉžēńe*, a ne kao u prezentu: *grízēńe. prédēńe, sijèčeńe* (kao što ima Vukov rječnik 1852), *grízēńe, krádēńe* (Budmani u Akad. rječniku), *prédēńe* (Maretić u Akad. rječniku). Prema tomu i glag. imenice od složenih glagola glase: *ìsječēńe* (kao što ima Budmani u Akad. rječniku), *òpredēńe, òsječēńe, òstrižēńe, pòkradēńe, pòsječēńe, ràsječēńe, ùgrizēńe* i t. d. Od perf. *pȁsti: pȁdēńe.*

Maretić u Akad. rječniku ne drži se gorńega načela, jer ima *posječéńe* (s napomenom: da se tako danas govori, bio bi takav akcent), *presječeńe* (ostavļa nenaglašeno).

Vukov akcent *sijèčēńe* (u Rječniku 1852) nikako ne može biti književan. Historijski dokazi potvrđuju *sjȅčēńe*, a ne *sijèčēńe.* Za to imamo potvrde u Della Bellinu rječniku: *grízènje* 221[b], *prédènje* 315[b], što se ima čitati *grȉzēnje, prȅdēnje*, a nikako *prédēnje, grízēnje*, jer Della Bella uvijek ima za naš dugouzlazni današńi akcent znak ˆ; složeno s prijedlogom: *ódsječènje* 246[b], *ostrìžènje* 936[b]. *pósječènje* 246[b], 720[b] *(ostrìžēnje* – stari akc. – i s pomaknutim akc. *pòsječēnje)*; po tom ima u Della Belle potvrda za *sjȅčēńe, strȉžēńe.*

Della Bella ima također običaj da gravisom označuje i dužinu *-ènje: opredènje* 315[b], *sječènje, strižènje* 736[b], *ostrižènje, pristrižènje* 720[b], *isječènje* i *posječènje* 246[b], ali po ńegovu načinu označivańa akcenta i kvantitete glagolskih imenica kratkosilazni akcent stoji na ko-

[2] Stari temeļni akcent je *rabòt-a, -an, -ati, -nica, -nik*, tako u rus., slov. i u našim narječjima, a štokavski pomaknuti je *ràbot-a,- an, -ati, -iti* i t. d. Tako je *kòpitati* se, *pèdepsati, vèčerati* od *kòpito, pèdepsa, vèčera.* Po pravilu postojanog akcenta. Ispor. *bèsjeditі, lisičiti, màskariti se, tàbačiti. tàvaniti, tvìdičiti, vdariti* od *bèsjeda* (staro *besjȅda).* Ali u Akad. rječniku ima *batinati, kaļúžati se, koļènati, gomilati, gromilati, rabòtati*, vidi *verùgati se* od *bàtina, gòmila, gròmila, kāļuža, kòļeno, ràbota, vèruga.*

renskom slogu. Jednom ima Della Bella *grîzenje* 562[a], *grîzènje* 630[b], *izgrîzènje* (por. *ugrîzanje* 562[a]) – s akc. kao u prezentu.

U Jambrešićevu lat.-hrv. rječniku (1742): silva caedua, *šuma za sjéčenje*, t. j. *sjèčeńe*.

U Stulićevu rječniku ima jednom *prèdenje (prèdēńe)*, inače su označene samo dužine *-ēnje*, a ne akcent: *grizēńe*, *kladēńe*, *kradēńe*, *sječēńe*, *strižēńe*, *predēńe*, (por. *dizāńe*, *harāńe*, *padāńe*, *padēńe*; *pjevāńe*, *plivāńe* i t. d.).

U *Akad. rječniku* ima *glavosječeńe* (bez akc.), a to se ima po štokavskom pravilu čitati *glavòsječēńe* od *glavo-sjèčēńe*.

U Boranićevu pravopisu (na pr. godine 1930, 1947) ima *sjèčeńe*.

Petrović-Ñegoš, Gorski vijenac (1847) s. 4 ima: »*I sjećeńem u obkladu plećah*« (deseterac, *-je-* jest jednosložno).

U Bogišićevu »Zborniku«, u Zagrebu 1874, ima: s. 627 *sječeńe drva* (Kotari; Bukovica); u toj knízi razlikuje se *je* i *ije*.

U *ruskom* ne vrijedi uvijek pravilo, da je akcent glag. imenica od imperf. glagola jednak onomu u inf. Pored *krášenije*, *kúšanije*, *párenije*, *plávanije*, *kvášenije*, *srétenije*, *vérovanije*, *gláženije (glādênje)*, *smázyvanije*, *slédovanije*, *svátanije*, ima i drukčije, akcent na *-a/enije*: *gnijénije*, *imenovánije*, *morožénije* (hrv. bilo bi *mrāžēńe*), *myšlénije*, *gryzénije*, *kladénije*, *padénije*, *prjadénije*, *sečénije*, *vidénije*.

U *Belinu rječniku* (1728), kraj golème većine naglašenih glag. imenica, ima ih nenaglašenih, a označena im je akutom ili gravisom samo dužina: *lajánje* 1[b], 2[a], *padánje* 453[b], *plivánje* 513[a], *rezánje* 720[a], *micánje* 502[b] i t. d. *kupl̀enje*, *mišl̀enje*, *padànje* 638[b], *rezánje* 720, *mjerènje* 114[b] (t. j. *lājānje*, *pādānje* i t. d.); – *besjedènje* 604[b], *udaránje* 218[b] i t. d.)

U *Bjelostjenčevu rječniku* (1746) ima *-áńe*, *-éńe*, ali to ne smijemo shvatiti kao akcent, nego kao znak dužine: *gazéńe*, *(gāžēńe)*, *kradéńe*, *kušáńe*, *padàńe*, *pipáńe*, *plavàńe*, *ranéńe*, *opiráńe* (ablutio), *sečéńe*, *slavéńe*.

Dom. Pavičić, Hvaranin iz Vrbańa (Govoreńa) 1754 ima str. 90[a] i 382[b]: *kraddenja (krādēńa)*; s. 391[b] *izsìččenja* (t. j. *izsìčēnje*, štok. *ìzsičēńe)*.

U *slovenskom* ima: *prédenje*, *séčenje*, *stríženje* prema inf. *présti*, *séći*, *stríći*, kao *pádanje*, *páženje*, *plákanje*, *slíšanje* i t. d. (a to nijesu pomaknuti uzlazni akcenti, nego dugouzlazni kao *kíša*, *žába)*; dakle hrv. je i prema slovenskom dobro *prēdēńe*, *sjēčēńe*, *strīžēńe*.

7. Imenice od jednosložnoga korena.

Imenice od glagola sa ˜ na korenskom slogu imaju dugouzlazni akcent: a) *bíće*, *líće*, *píće*, *žíće* (od *bĭti*, *lĭti*, *pĭti*, *žĭti*); *kláńe*, *tréńe*, *znáńe*. – b) u korenu je ъ ili ь: *bráńe*, *štéńe*, *práńe*, *sjáńe*, *sláńe*, *zváńe*, *žgáńe; — bdjéńe*, *htjéńe*, *mnjéńe*, *smjéńe* (od bьranьje ... zъvanьje, bъdênьje, hъtênьje, mьnênьje, sъmênьje); – c) *mréńe*, *préńe*, *vréńe*, *zréńe* (maturari), *zréńe* (visus) (od *mrênije*, *prênije*, *vrênije*, *zrênije*). U Della Bellinu rječniku (1728) ima *bdènje*, *htjènje*, *hotjènje*. Ako ima u Akad. rječniku koji primjer: *bdijenje* (Bernardin, Kavańin), *htijeńe* (Budmani ostavio bez akc., a nema *htjeńe)*, *mnijeńe* (Maretić ostavio bez akc.),

tu bi ono *-ije-* bilo refleks jata, ili je analogno prema *-i-je* u *bìjēńe* i sl. (Akad. rječ. 1, 216[b]). Od *sniti* (sъniti, IV vrsta) bilo bi *šńéńe*, ali je obično *snéńe*.

8. Imenice od glagola na *-uti*.

Glag. imenice od impf. glagola na *-uti* sa ̏ na korenu imale bi dosledno isti akc. kao u inf., ali je korenski akcent povučen prema kraju pod utjecajem starog akcenta imenica od perf. glagola: *-úće* (od glagola *-ȕti*): *čeznúće, ginúće, greznúće, venúće* (od čȅznuti i t. d.). Ne može se reći, da li je u Della Bellinu rječniku označena kvantiteta ili akcent: *greznùtje, ogreznùtje* 418[a], *ginùtje, iz-po-ginùtje* 554[a], *čeznùtje, izčeznútje* 455[b], 716, jer on ima i *izčeznút, -a, -o* t. j. *izčȅznūt, -a, -o* i inače veoma često označenu samo dužinu.

9. Imenice na *-jeńe, -veńe*.

Glag. imenice od impf. glagola *bȉti, čȕti, mḷȅti, šȉti, štȉti, tȑti, vȉti* imaju akc. prema *bìjen, čùven, čùvenī; bìjēńe, čùvēńe, gnìjēńe, mḷèvēńe, pìjēńe, šìvēńe, štìvēńe* i *štéńe, tȑvēńe, vìjēńe.*

II. *Glagolske imenice od imperf. infinitiva -ȁti* i t. d.

Imenicama od glagola, koji imaju stari akcent na *-ti* ili na infinitivnoj spojci *-ȁti, -ȉti, -jȅti, -ovȁti*, t. j. koji imaju štok. pomaknuti dugi ili kratki uzlazni akcent na drugom ili trećem slogu od kraja, ostaje isti akcent kao u infinitivu. Stari, nepomaknuti, neštokavski akcent bio je stari dugouzlazni na *-ãnje, -ẽnje (pletẽńe, orãńe, govorẽńe, bolovãńe, tresẽńe, mlāćẽńe, pītãńe, pozdrāvḷãńe, pokazīvãńe, pripovīdãńe*, i t. d. (ispor. slov. *igrânje, pisânje, darovânje, izkazovânje, pletênje* i t. d.).

1. a) *bòdēńe, plètēńe, pèčēńe, tèčēńe, žèžēńe; bòḷēńe, hòćēńe, sjèdēńe, ùmjēńe, žèḷēńe; bjèžāńe; òrāńe* i t. d.; *čàšćēńe, kròćēńe, òštrēńe* i t. d.

b) *bolòvāńe, kupòvāńe, ludòvāńe, poslòvāńe, poštòvāńe,*[3] *trgòvāńe, gospodòvāńe, hajdukòvāńe, sirotòvāńe, kraḷèvāńe, prijateḷèvāńe, učiteḷèvāńe, svetkòvāńe,*[4]

c) *govòrēńe, pitòmḷēńe, svjedòčēńe, pustòšēńe, vesèḷēńe, sramòćēńe, slobòđēńe, sokòḷēńe, žalòšćēńe.*

d) *dogòńēńe, donòšēńe, dovòđēńe, nahòđēńe, obnòšēńe* (Vuk), *prenòšēńe, prevòđēńe, progòńēńe* i t. d. ispor. *prenòćēńe.*

e) *mirìsāńe, žigòsāńe.*

2. a) *cŕpēńe, múzēńe, pásēńe, trésēńe, ćúćēńe, tŕpḷēńe, žívḷēńe, bléjāńe; bráńēńe, mláćēńe, pítāńe;* –

b) *blijèđēńe, cijèđēńe, grijèšēńe, krijèpḷēńe, lijèčēńe, sijèđēńe, slijèđēńe, svijètḷēńe, slijèpḷēńe* (od *slijèpiti, slȉjep*);

c) *cijèpāńe, mijèšāńe.*

[3] Od inf. *poštòvati* prema *štòvati* (Della Bella 636[b]: *poštovatti*), tako se govori; Vuk i Akad. rj. ima *pȍštovati* od *pȍšta*; ispor. *vrȁćati* i *pòvraćati, stúpati* i *postúpati.*

[4] On inf. *svetkòvati* (od *svétak*), *svètkujēm*; Akad. rj. ima *svȅtkovati.*

d) *správļāńe, stávļāńe (na-o-po-ras-u-stávļāńe), pozdrávļāńe, priprávļāńe, probávļāńe, proslávļāńe, zabávļāńe, zaborávļāńe* (od inf. *stávļati, pozdrávļati, priprávļati, zabávļati* i t. d.) Takvi su osnovni akcenti i u slovenskom i ruskom *-ȁtь*; ali Budmani u Ak. rj. ima *dòbavļāńe, ìzbavļāńe*, od *dòbavļati, ìzbavļati* mjesto *dobávļati, izbávļati*.

e) *domíšļāńe, ponúdāńe, poglédāńe*.

U Jambrešićevu rječniku: *poslúvaňe*, ali *poštuváńe*. Tako i u slov. *poštováńe*, od *poštováti, poštújem*. – Por. D. Pavičić (o. c.): *podnòsenje* 173[a], 449[b], *dohòdênja* VIII, *prohòdênju* 179[a], *poslòvānje* 250[b], *ùmînje, domîšļānje* 454[b], *govòrēnje*, 296[b], 442[b], 443[a], 443[b], 25[b], *svidoččenja* 26[a], *svidòčēnje* 29[b], *pedìpsānje* 289[a]. – J. J. Pavlović-Lučić (1793) ima redovito pomaknuti naglasak: *gátāńe, gonétāńe* 202, *ćùćēńe* 163, *mùčāńem* 157, *ponávļaňe* 146, *pomágaňem* 68, *iziskòvāńe* 182, *dugòvāńa* 69, ali još ima i koji stari akc.: *govorèńe* 153, 154, 188, *navodéńa* 156, *prinošéńe* 154 i t. d. (znakovi akcenta označuju samo mjesto akcenta).

B. GLAGOLSKE IMENICE OD PERFEKTIVNIH GLAGOLA

Nema nikakva razloga praviti razliku naglašujući glag. imenice od perf. glagola i impf. glagola, kao što nema različnih akcentskih pravila ni u pravļeńu drugih glagolskih oblika od imperfektivnih i perfektivnih glagola. Ne vidi se razlog, zašto se štokavski ne može naglasiti *okòvāńe, polòmļēńe, osnòvāńe, poòštrēńe* i t. d., ako se kaže *kòvāńe, lòmļēńe, òštrēńe, snòvāńe, tròvāńe* i t. d. – ili zašto se ne može naglasiti štokavski *sagrijèšēńe, razrijèdēńe, narédēńe, pomláćēńe, ponijèmčēńe*, ako se kaže *grijèšēńe, rédēńe, mláćēńe* i t. d. Između infinitiva *izgòniti, nahòditi, prevòditi, izvòziti*, koji su impf., i *izmòliti, ishòditi, rastòpiti, oklòpiti*, koji su perf., nema razlike u akcentu, ne mora biti razlike ni u akcentu ńihovih glagolskih imenica, mora biti svugdje štokavski akcent kao u infinitivu: *izgòńēńe, izmòļēńe* i t. d. Ili uzmimo *prenòsiti*, impf. i *prenòćiti* perf., možemo li im praviti razliku u akcentu glag. imenica? Ne, štokavski akcent ima biti jednak: *prenòšēńe, prenòćēńe* (a ne po Maretiću: *prenoćéńe*). Ili od *slijèpiti* impf. i od *slijèpiti (s-lijepiti)* perf. glagolskim imenicama mora biti jednak akcent: *slijèpļēńe*. Nema razloga, nema nikakova pravila, da se sa starim (čakavskim, staroštokavskim, ruskim i slovenskim) akcentom: *-áńe, -éńe (-anьje, -enьje)*, odnosno u našim starijim govorima: *-ânje, -ênje*, ne postupa u štokavskom jednako s glag. imenicama od perf. glagola kao s onim od imperfektivnih glagola: *pleténьje, opleténьje, pisánьje, opisánьje* i štokavski *plètēnje, oplètēnje, písānje, opísānje* (od *pletêńe, pisâńe*).

Uzmemo li glag. imenice od impf. *mîsliti* i perf. *smîsliti*, upravo je pravilno i dosļedno štokavski naglasiti: *smîšļēńe* kao *mîšļēńe*. A tako i od jednako silazno naglašenih glagola perf. i impf. (radi kratkoće pi-

šem): *s-gȁziti* (čitaj: *gȁziti* i *zgȁziti*), *s-kȉtiti*, *s-kȕcati*, *s-kȕhati*, *s-mjȅstiti*, *s-kȑpati*, *s-kȕpiti*, *s-mȁzati*, *s-mȉliti se*, *s-mȉlovati se*, *s-mjȅriti*, *s-mȑviti*, *s-pjȅvati*, *s-prȁviti*, *s-pȕtati*, *s-vȁditi*, *s-vȉdjeti*, *s-vjȅsiti*, *s-vjȅrovati* i t. d. – zar tu može biti razlika između akcenta glag. imenica s jedne strane od imperf. glagola, a s druge strane od perf. glagola: *z-gȁžēńe*,[5] *s-kȉćēńe*, *s-kȕcāńe*, *s-kȕhāńe*, *s-kȕpļēńe*, *s-mȉlovāńe*, *smȉļēńe*, *s-mjȅštēńe*, *s-pjȅvāńe*, *s-prȁvļēńe*, *s-pȕtāńe*, *s-vȁđēńe*, *s-vȉđēńe*, *s-vjȅvorāńe* i t. d. A ako je temeļito i dosļedno takvo naglašivańe glag. imenica složenih sa *s-*, zašto ne bi bili načelno pravilni i naglasci glag. imenica složenih i sa svim drugim prefiksima, dakako po štokavskom pravilu s pomaknutim naglaskom, na pr. *nàkićēńe*, *òkićēńe*, *pòkucāńe*, *ìskuhāńe*, *ò-*, *zà-krpāńe*, *prìkupļēńe*, *sàkupļēńe*, *nà-*, *ò-*, *pò-*, *zà-mazāńe*, *òmilovāńe*, *pòmilovāńe*, *ìzmrvļēńe*, *ìz-*, *nà-*, *ò-*, *prì-*, *zà-mjerēńe*, *nà-*, *pò-*, *prè- mještēńe*, *ìs-*, *nà-*, *ò-*, *pò-*, *prì-pravļēńe*, *òsvađēńe*, *prìviđēne*, *òbješēńe*, *pòvjerovāńe* i t. d.?

Uzmimo drugu vrstu glagola: *krèsati*, *mòtati*, *kȑstiti*, *kòvati*, *làgati*, *plèsti*, *tòpiti*, *tvòriti* i t. d. i složimo ih s prefiksom *s*, zar ne moraju glag. imenice od perf. glagola biti štokavski upravo jednako naglašene kao one od impf. glagola: *s-krèsāńe*, *s-mòtāńe*, *s-kȑštēńe*, *s-kòvāńe*, *s-làgāńe*, *s-plètēńe*, *s-tòpļēńe*, *s-tvòrēńe* i t. d.? Ako je tako sa složenicama sa *s*, zašto ne i sa svim ostalim složenicama sa prefiksima: *iz-*, *o-*, *raz-*, *za-mòtāńe*, *po-kȑštēńe*, *o-*, *pri-*, *za-kòvańe*, *o-*, *za-plètēńe*, *po-*, *na-*, *ras-*, *u-*, *za-tòpļēńe?*

Glag. imenice od *lúpati* i *slúpati*, tako i od *s-mijèšati*, *s-míriti*, *s-mútiti*, *s-hrániti*, *s-krátiti*, *s-tŕpjeti*, *s-réditi*, *s-túžiti*, *s-vŕšiti*, *s-vézati*, *s-ļúbiti* i t. d. ne će li imati isti štokavski akcent: *lúpāńe*, *slúpāńe*, tako *s-ļúbļēńe*, *s-mijèšāńe*, *s-mírēńe*, *s-múćēńe*, *s-réđēńe*, *s-túžēńe*, *s-vŕšēńe* i t. d.? A kao te, tako i *po-*, *raz-lúpāńe*, *iz-*, *na-*, *po-mijèšāńe*, *po-múćēńe*, *na-*, *od-*, *po-*, *pri-*, *u-*, *za-réđēńe*, *do-*, *iz-*, *za-vŕšēńe?*

A glag. imenice od perf. glagola *lȁtiti se*, *stȁviti*, *svȁditi se* zar ne imaju isti akcent kao u inf.: *lȁćēńe*, *stȁvļēńe*, *svȁđēńe*, (od impf. i perf. *vȉdjeti*) *vȉdēńe?*

Prema tome, po načelima i pravilima štokavskoga narječja, kako stoje tvrdńe Maretićeve (Gramatika, 1899, str. 329): Imenice od svršenih glagola razlikuju se akcentom od ovih do sad navedenih (t. j. od impf. glagola); ńihov je akcent gotovo svagda slabi dugi na drugom slogu od kraja bez obzira na to, kakav je akcent u neodređenom načinu i u II. glag. pridjevu (t. j. part. perf. pas.), ili u izd. 1931. str. 393: Od trenutnih glagola imenicama akcent je ponajviše uzlazni na 2. slogu od kraja (izuzeci su u akc. vrlo rijetki: *dòčekāńe*, *pòuzdāńe*, *preòbražēńe*, *spásēńe*, *ustŕpļēńe*)?

Maretićeva tvrdńa, da glag. imenice od perfektivnih glagola imaju slabi dugi akcent na drugom slogu od kraja, ne može se primijeniti na više vrsta glagola; tako na pr. glag. imenicama od perf. glag. *hrȕpiti*,

[5] Čitaj: *gȁžēńe* i *zgȁžēńe*, *kȉćēńe* i *skȉćēńe* i t. d.

hîtiti, prûžiti, lâtiti se, pâsti, râniti, sjètiti, srèsti ne može biti drukčiji akcent nego kao u inf.: *pâdēńe, srètēńe, prûžēńe, râńēńe* i t. d. kao *gâžēńe, kûpļēńe, rûšēńe* i t. d. Tako i glag. imenicama od perf. glagola *krstîti, pròstiti, skòčiti, rèći, ròditi, spòjiti* akcent štok. je *krštēńe, pròštēńe, skòčēńe* (kao *lòmļēńe, kròćēńe* i t. d.), *rèčēńe, ròđēńe, spòjēńe*. Glag. imenicama od perf. glagola: *báciti, jáviti, kúpiti, klísiti, líšiti, plâtiti, pûstiti* (ima u Vuka *pùstiti*), *rijèšiti, sprijèčiti, stúpiti túriti* (ima u Vuka i *tùriti*), *vrátiti*, akcent je kao i onim svima od imperf. glagola: *báčēńe, jávļēńe, kúpļēńe, líšēńe, pláćēńe, rijèšēńe, sprijèčēńe, vráćeńe* i t. d. kao *bráńēńe, mláćēńe, múćēńe i t. d.*

Ima više glagola, koji se mogu uzeti i kao trajni i kao svršeni na primjer: *čûti, îmenovati, krstîti, rúčati, vîdjeti, večerati, vjènčati, závjetovati se, zlâmenovati* i dr., pa očevidno ne može biti razlike u akcentu glag. imenica takvih glagola, bilo kad su trajni, bilo kad su svršeni, osim što *krštēńe, vjènčâńe* može značiti samo glag. imenicu, a *krštéńe, vjenčáńe* mogu drugo značiti: sakrament. Ali dobro je samo *îmenovâńe, rúčâńe, večerâńe, vîdēńe* (ne i *viđéńe!)* i t. d. Glagoli *ishòditi* i *pohòditi* perf., ne mogu imati glag. imenicu drukčije naglašenu nego glag. imenice od *na-, za-hòditi*, impf. Ispor. D. Pavičić (1754) *pedipsańe* 289.[a] Glagol *iznòsiti* može biti i impf. i perf. *(iznosio sam već ovo odijelo)*, ali glag. imenica može im glasiti samo *iznòšēńe*.

Za nekoliko glag. imenica ima naglasnih dubleta i u književnom jeziku, ali im je značeńe različno. Ako su glag. imenice prave (t. j. nomina actionis), imaju novi, štokavski akcent, na pr. *îmâńe, krštēńe, pèčēńe, pròštēńe, ròđēńe, stvòrēńe, vârēńe, vjènčâńe*, a ako nijesu prave glag. imenice, nego nomina effectus, imenice, koje znače rezultat radńe, onda im je ostao stari nepomaknuti akcent, tako na pr.: *imáńe* (imutak, posjed), *krštéńe* (sakrament), *pečéńe* (pečenka), *rođéńe* (rođendan), na pr. djetetovo, *stvoréńe* (stvor. creatura), *varéńe* (vareno jelo), *vjenčáńe* (sakrament, ženidba), *proštéńe* (hodočašće, otpust od grijeha, crkveni god). Amo bi se po novom značeńu, koje im se daje, mogla ubrojiti, ako se hoće razlikovati značeńe, još koja glag. imenica kao na pr. *posvećéńe* (ono, što je blagoslovljeno, posvećeno), *rješéńe* (dekret), *udruženje* (u značeńu *društvo*), *utvrđéńe* (u značeńu *utvrda*) na razliku od pravih glag. imenica (nomina actionis): *posvécēńe, rijèšēńe* (pitańa, problema, zadatka), a *rješéńe*[6], *udrúžēńe, utvŕđēńe*. – *Poštéńe* (čast, honor) nije po današńem značeńu glag. imenica, zato se naglašuje *poštéńe*, ali se mnogo čuje i *pòštēńe*. I *spásēńe* (tako već Vuk) upotrebljava se obično u značeńu *spas*, salus, heil, iako se još čuje i *spaséńe*, a *spáseńe* u prvom značeńu je glag. imenica.

Da se dosta čuju i dandanas stari akcenti *bolováńe, govoréńe, oproštéńe, obećáńe, oslobođéńe, poslováńe, poštováńe* mjesto *bolòvāńe* i t. d. ili nepravilni *nàhođēńe, prènoćēńe, prèvođēńe* (mjesto *nahò-, prehò-,*

[6] Ovu razliku mi je kazao i potvrdio sudac vrhovnoga suda, gdje su tako različno upotrebljavali.

prevòđēńe, prenòćēńe i t. d.), *naslutio bih*, da je razlog u ritmičkom i psihologijskom momentu, ukoliko nije dijalektični akcent. Imajmo pred očima četverosložne glag. imenice kao na pr. *brȁtimļēńe, smīlovāńe, bäštińēńe, plândovāńe:* tu je silazni akcent na prvom slogu, pa ton pada gotovo do kraja uzevši i dužinu *-āńe, -ēńe* u obzir; ili uzmimo glag. imenice tipa *zàpadāńe, òprāvdāńe*, lako se u jednom dahu, tako reći, izgovaraju do kraja; naprotiv drukčije stoji s imenicama tipa *govòrēńe, poštòvāńe, prevòđēńe, obèćāńe, oslobòđēńe:* tu je posred riječi uzlazni kratki akcent, iza ńega dužina, dakle uzlazna kratkoća i dužina silazna; hoće se vo|a, pomńa, da se izraze obje te osobitosti; to može postignuti dosļedni, krepki štokavac, štokavski govor, koji se i inače odlikuje krepkoćom (ispor. raznovrsno štokavsko skakańe i pomicańe akcenta); drugima je lakše, udobnije, jednostavnije držati se staroga nepomaknutoga akcenta *(obećáńe, bolováńe, pokrštéńe, poštováńe).*

I. *Imenice od inf. s akcentom ˝ na korenskom slogu.*

1. Imenice od perf. glagola tipa *rȁniti* imaju isti akcent kao u inf.: *hīćēńe, hrùpļēńe, kȁžńēńe, pȁdēńe, prùžēńe, rȁńēńe, srètēńe, stȁvļēńe, vŕžēńe.*

2. Imenice od perf. glagola tipa *skŭpiti* (s-kŭpiti) imaju isti akcent kao u inf., ili kao nesloženi imperf. glagoli, na pr. *sjȁhāńe, skāmeńēńe, skīćēńe, skŕpāńe, skŭcāńe, skŭhāńe, skùpļēńe, smāzāńe, smīšļēńe, smīlovāńe, smīļēńe, smjērēńe, smjēštēńe, smŕvļēńe, spjēvāńe, sprȁvļēńe, spùtāńe, srùšēńe, svādēńe, svīđēńe, svjēšēńe, zgāžēńe, zgŕčēńe, zgādēńe* i t. d.

3. Glagolske imenice tipa *đòčekāńe.*

Glagolske imenice od perf. glagola sa starim postojanim naglaskom ˝ na korenskom slogu *(đòčekati* od *do-čēkati)* imaju pomaknuti akcent na prefiksu kao u inf.: *đòčekāńe* (vidi primjere Budmanijeve u Akad. rječniku, na razliku od Maretićeva akcenta), i dale ove primjere: *nàmještēńe, nàrušēńe, nàmazāńe, nàmišļēńe, iščašēńe, òčajāńe,*[7] *òčišćēńe, ògledāńe, ògrijāńe, ògađēńe, òkajāńe, òkušēńe, òkužēńe, òmjerēńe, òmražēńe, òpažēńe, òpasāńe, òplakāńe, òslabljēńe, òsvađēńe, òpažēńe, òvjerēńe, òzdravļēńe, òstarāńe, òtpjevāńe, òvjerovļēńe* (Maretić u Ak. rječ. bez akcenta: *ovjeroviti, ovjerovļeńe), òstrižēńe, (po)dvòstručēńe, pòkajāńe, pòmazāńe, pòmišļēńe, pòslušāńe, pòpuńēńe, pòrezāńe, pòtraćēńe, pòuzdāńe, pòvjerēńe, pòzdravļēńe,* (por. Gospino), *pòžaļēńe, pòstarāńe, pòsvađēńe, prèmještēńe, prèdviđēńe, prèvjerēńe, prèvarēńe, prèsjećēńe, prèslušāńe, prèkuhāńe, prìviđēńe, prìkupļēńe, prìbavļēńe, prìzdravļēńe, prìpravļēńe, pròviđēńe, pròbavļēńe, pròčišćēńe, pròplakāńe, pròslavļēńe, pròvjetrēńe, ràskidāńe, ràslabļēńe, ràščišćēńe, ràzrušēńe, sàslušāńe, sàžaļēńe, smīlovāńe, svjērovāńe, ùhļebļēńe, ùkńižēńe,*

[7] Prema rus. akc. *otčájanije, otčájatosja.*

ùmišlȅńe, ùništȅńe, ùpućȅńe, (incarnatio, utjelovljenje), *ùshićȅńe, ùsmrćȅńe, ùskrsȅńe, ùstrašȅńe, ùtješȅńe, ùstrajȁńe, ùvjerȅńe, zàufȁńe, zàčuđȅńe.* Por. *òprāvdȁńe, zàpāmćȅńe,* (osnovno *-a-* ima pretvoreni akc.: *ā* > *â*. Amo pripadaju i glag. imenice od glagola, koji imaju ˝ (stari premetnuti akc. na korenskom kratkom slogu): *dòvoljȅńe, òpločȅńe, pòtkožȅńe, pòvoljȅńe, zadòvoljȅńe, ozlòvoljȅńe;* ispor. *zgòtovljȅńe, ugòtovljȅńe.*

Za takav akc. navode se *historijske potvrde iz starih knjiga, koje imaju akcente.*

U *Della Bellinu* rječniku (1728) glag. imenice tipa *dòčekȁńe,* imaju redovito i dosljedno naglasak ´ (akut) na prefiksu, koji štok. znači `, jer je stari akcent bio na korenskom slogu; *samo nekoliko primjera (ali rjeđe) ima i bez akcenta na prefiksu: nágledánje* 361[b], *nápravljenje* 529[a], *óbrezànje, ódrezànje, ódsječènje, námišljenje, póhaštrenje, pómazanje, pósječènje,* 721[b], *rázvidènje, rástjeránje, újedènje* 221[a], *sástavljènje* 209[b]. Della Bella akcentuira takve glag. imenice isto kao one od impf. glagola: *óbziránje* 361[b], *nátjecànje* 288[a], *prístajánje* 219[b], *rásipánje* 221[b], *záhittanje* 180[b].

U *Jambrešićevu* hrv.-lat. rječniku (1742) ima mnoštvo potvrda istoga akcentskoga pravila, samo što je u ńega nepomaknuti stari akcent na korenu: *obrézańe,*[8] *odrézańe, omrážeńe, opáreńe, pokájańe, poplášeńe, poprávleńe, pomázańe, ponaprávleńe, poplášeńe, poslúšańe, pozdrávleńe, prebávleńe, dočákańe, zastávleńe, zamázańe, napúńeńe, namázańe, nadoméščeńe, razsípańe, zapečáćeńe, posípańe, poslúšańe* (kraj staroga akcenta: *ustavljéńe*).

U *ruskom jeziku* ima potvrda akcenta po istom pravilu kao u hrv.-kajkavskom: *iznéženije, obrúšenije, otčájanije* (od inf. *otčájat'*), *pomázanije, pomílovanije, požértvovanije, predvídenije, svédenije, utráčenije;* ispor., *udvájivanije,* impf., tako *iznasílovanije, izslédovanije, (iz)uródovanije, zavédyvanije, zavéšivanije.* Ali u ruskom ima mnogo primjera ove vrste imenica s akcentom ne na korenskom slogu, nego na *-ánije, -énije* (stari akc.): *pokajánije, pokušénije, pomyšlénije, poranénije, poseščénije, poslablénije, ponuždénije, dopolnénije, poslušánije, postavlénije, pribavlénije, prividénije, pomeščénije, poveržénije, providénije, pričislénije, proslavlénije, pročiščénije, očiščénije, iskušénije, izmerénije, ispravlénije, ispolnénije, nastavlénije, nasyščénije, preobraženije, izmyšlénije, napadénije, zaverénije,* ispor. *i: rasčiščénije, razrušénije, umilénije, uverénije, zameščénije, obrezánije, ugryzénije, umyšlénije, umeščénije; ugotovlénije; dostiženije, sožalénije, udarénije.* Takav ruski akcent djelovao je na naše pisce.

U *slovenskom jeziku* (u Pleteršnikovu slovaru) imamo primjera sa naglaskom na korenskom slogu isto kao u hrvatskom kajkav. i štok. i ruskom: *izbávljenje, izgínjenje, izkúšenje, izknjíženje, izmérjenje, izobráženje, izpostávljenje, pokúšanje, poplášenje, postávljenje, zastávljenje,* ali rijetko ima i nedosljedno: *porušénje, razstavljénje.*

[8] *ńe* prema načelu transkripcije u Akad. rječniku.

U *Bjelostjenčevu* rječniku (1740) sve su dakako stari akcenti, ali ih on ne stavlja, a znakom gravisa *à* označuje samo dužinu pretposljednega sloga, kako katkada ima i Della Bella, na pr. *nasipàńe, nasićèńe, odhićèńe, okušàńe, omazàńe* (bez sumńe se mora čitati *omàzāńe*), *oparèńe, opasàńe, oblaćèńe, obrušèńe, omražèńe, podrezàńe, podsečèńe, podvržèńe, pograbljèńe, porušèńe, posečèńe, ulezèńe, umeščéńe, upazèńe, zasićèńe, izrigàńe, iztiràńe, izvad(j)ènje, izvetrènje, openèńe, rasipàńe,* ali *oblájańe.*

B. Kašić Ritual (1640) ima ove primjere starih nepomaknutih akcenata: *pomìllovànje* (t. j. *pomīlovānje*) 360, 361, *pomìšljenje* 359, *proslàvljenje* 390, 246, *utišenje* 355. *B. Kašić* (Život sv. Fran. 1637): *ozdràvljenje* 145, 161, *začùdenje* 19, 160, *utìšenja* 199.

Dominik Pavičić (Govoreńa sveta ćudoredna, Mneci, 1754), Hvaranin iz Vrbańa, dakle rodom čakavac, ima ovakve primjere s akc. *à* = *ā*, stari akc. na korenu ili pomaknuti na prefiks: *iskùšenje* 515[a], *izsìčenju* (sa 2 *č*) 391[b], *iskuššenje* 382[b], (ispor. *naticcanja* 384[a], *podnòšenje* 389[a]), *pomàzzanje* 508[b], *pokàjanje* 508[b], 386[a], 387[a], *pòkajanje* 389[a], *pòkàjanjem* 424[b], *proslàvjenja; ponnùtkanjih* 21[a], *ponnùtkovanjem* 450[b], *namìgovanje* 20[b], *pomillovanje, pòtlaščenje* 33[b], *upràvljenja* 61[b], *utìšenje* (sa 2 *š*) 423[a], 32[a], *obsèdenje* 32[a], *zàgàrljenje* 171[b], *zamìšljenja* 38[a], 170[a]. 198[b], *izmìšljenja* 252[b], 454[b], *ponnùkanja, ponnùkovanje* 294[a], *provìdenje, pròvìdenja, upràvljenja* 296[a], *uvižbanje* 296[b], *pokàjanje* 179[a].

J. Filipović iz Bosne, Pripovidańe nauka, 1750. I. knìga ima: *očìšćenja* (t. j. *očīšćenja*) 341[a], *skùpljenje* XX, *upuććenje* (t. j. *upūćēnje*) 37[b]. Ali u ńega u III. knìzi (1765) ima primjera, u kojima je naznačena samo kvantiteta (ne bih rekao, da je označen akcent): *occitovānja* 3[a] *(očītovāńa), stavljènje* 4[a], *(stāvljēńe), svittovānje (svītovāńe)* 2[b], *pomazànje (pomāzāńe)* 5[b], 7[a]. U ńega ima samo gravis, i on označuje dužine.

J. J. Pavlović Lučić (Commentarii, 1793) ima svugdje na glag. imenicama od glagola ove vrste štokavski pomaknuti akcent[9] na prefiksu (tako isto kao Della Bella): *ìspuńeńe* 83, 189, 199, *ìzbavljeńe* 106, *naknađeńe* 157, *nèsvideńe* 23, *nàkićeńe* 136, *òčišćeńe* 172, *òmrazeńe* 62, *òstavljeńe* 13, *òsvađeńe* 24, 58, 96, 184, 186, 198, *òstavljeńa* 139, *ùgrabljeńe* 90, 91, 93, 147 (kao *ùgrabiti*), *pòkuđeńe* 153, *pòpravljeńe* 65, 97, 155, *pòmazańe* 73, *pròvideńe* 143, *svìđeńe* 164, *ìspuńeńe* 189, 199, *ùstavljeńe* 1, *ùpravljeńe* 44, *ùssillovańe* 88, *zàstavljeńe* 28, ili: *promìšljeńe* 266, *zamìšljeńe (zamīšljeńe)* 261. Ako u toj knìzi i ima gdjekoji primjer označivańa prefiksa znakom akcenta po praksi starih pisaca (na pr. *nàskočeńa* 57, *pròdavańe* 104, *ùstegnuti* 69, *ùhittiti* 58, *ùllázi* 29, *pòznańe* 112, 152, *ùzdržati* 102, *ùzdržańe* 73, *póstavla se* 104), ne može se reći, da su oni znakovi na prefiksima gorńih primjera glag. imenica samo znakovi na

[9] Štampano ` ili ´; ovdje bilježim samo znak akcenta.

prefiksu, nego se može reći, da su ono akcenti.[10] Ispor. još *istùmačēńe* 144.

U *Vukovu rječniku* (1852) ima: *pòkajāńe, pòuzdāńe, preòbražēńe*, ali i *prividéńe, pomišlénje*.

Ristić-Kangrgin rječnik: pòslušāńe, pòkajāńe i *pokajáńe* (!), *pòuzdāńe* i *pouzdáńe*, ali samo *opravdáńe, usijáńe, očišćéńe* (!), *uništéńe* mjesto akcenta na prefiksu.

4. Glagolske imenice tipa *òbradovāńe*.

Petosložne glag. imenice od glagola sa prefiksom: stari akcent je na korenskom slogu glagola (kao u *do-čēkāńe*): *òbradovāńe* (od *ob-rādovati se*), *òmilovāńe, pònukovāńe, pòmilovāńe, pòžrtvovāńe, pòvjerovāńe, ùsilovāńe, ùzradovāńe, ùkamaćēńe, izbaštińēńe* (Ak. rj.), *ìzjalōvļeńe, pòbratimļēńe, izjagođēńe* (Della Bella), *ràzbaštińēńe, òbremeńēńe* (od *òbremeniti*: Maretić u Ak. rječ. *obremeńéńe*, jamačno je takav akcent. ali je ostavio *obremeniti* bez akcenta).

5. Imenice tipa *istùmačēńe*.

Od *skàlupiti* (od *s-kalūpiti*), *skùpusiti*: *skàlupļēńe, skùpušēńe*; istùmačēńe (ali prema akc. *istumáčiti* u Akad. rječ. *istumáčēńe*).

6. Glagolske imenice tipa *ogràničēńe*.

Ako je stari akcent na drugom osnovnom slogu prostoga glagola, pa je štokavski pomaknut na prvi osnovni slog, taj ostaje i na glag. imenici: *obìležēńe, obògaćēńe, ogràničēńe* (por. ruski *ograničenije*, dosledno hrv. *ogràničēńe*), *iskòrišćēńe, nagòmilāńe, istòvarēńe, osiròmašēńe, zabìležēńe, zabòravļēńe, izòbilovāńe, utàmničēńe, ovjekòvječēńe, izmršavļēńe*, (u Ak. rj. *ìzmršaviti, mršav*) od *izmršaviti, mršav* (por. u Della Bellinu rječniku *mršàv, -àva, -àvo*), *omlòhavļēńe, opòrezovāńe, udobròvoļēńe*, Ispor. *do-, pri-, u-gòtovļēńe, obnèvoļēńe, ozlòvoļēńe, udòvoļēńe, poòsobļēńe, zadòvoļēńe*.

Ako glagol ima dva prefiksa i na drugom prefiksu u infinitivu je akcent, takav ostaje i u glag. imenici: *ispòravļēńe, ispòviđēńe, izòbražēńe, iznèbušēńe, nadòknađēńe, nadòmještēńe, opòravļēńe, preòbražēńe*, (por. *iznàlažēńe*), *iznèvjerēńe* (por. *izòstajāńe*), *pronèvjerēńe, nepòvjerēńe, obnèvidēńe, upòtrebļēńe, zaùstavļēńe, zaòkupļēńe*.

Ima infinitiva s akcentom na 4. slogu od kraja: *optèretiti, rastèretiti, porèmetiti, presènetiti, upòtrebiti, razònoditi, utèmeljiti* (sa starim akc. na prvotno kratkom vokalu), glag. imenica ima akcent na istom mjestu: *optèrećēńe, porèmećēńe, presènećēńe, iznèmožēńe, razònođēńe, utèmeljēńe, opunòmoćēńe*.

[10] Ali u tom slučaju akcent bi bio na korenskom slogu.

II. *Glag. imenice od infinitiva sa starim akcentom na tematskom vokalu: -â-ti, -î-ti, -jȅ-ti, -nȕ, -ovȃ-ti.*

1. Imenice od perf. glagola: *prȍštēńe.*

Imenice od prostih perf. glagola imaju isti štokavski akcent kao u inf.: *krȓštēńe, prȍštēńe, rèčēńe, ròđēńe, skȍčēńe.*

2. Imenice od složenih perf. glagola: *skȓštēńe.*

Akcent je kao u inf.: *skȍnčāńe, skȍvāńe, skrèsāńe, skȓštēńe, slȁgāńe, smȍtāńe, smèkšāńe, smȁńkāńe, splètēńe, stȍpļēńe, stvȍrēńe, spȍjēńe.* Por. D. Pavičić (o. c.) 292: *skȍnčânja.*

3. Glagolske imenice tipa *opròštēńe, naòštrēńe.*

Kao što Budmani akcentuira u Akad. rječniku, štokavski akcent pomaknuti ` stoji na kratkom osnovnom slogu: *dooštrēńe, dokōnčāńe, dovèdēńe, dovèzēńe, iskȍnčāńe, isperùšāńe, izbļùvāńe, izbòdēńe, izdȓžāńe, izgùbļēńe, izmòļēńe, izmòrēńe; izmòtāńe, izmòždēńe, ishòđēńe,* tako i *pokòpāńe* (tako ima pravilno i Vukov rječnik – u Dubrovniku – i Maretić 1899 s. 329), (por. *poštòvāńe*), *poròđēńe, pogùbļēńe, pohòđēńe, potòpļēńe, požèļēńe, ponòvļēńe, pomòkrēńe, utòpļēńe, naòštrēńe, naskòčēńe, nasèļēńe, naròđēńe, natòčēńe, obòļēńe, otvòrēńe, ogòļeńe, obèćāńe, odòbrēńe, ogòrčēńe, odèbļāńe, otànčāńe, počāšćēńe, prenòćēńe, prekòrēńe, presèļēńe, pretòpļēńe, promòčēńe, raskòpčāńe, raspļòđēńe, ukòrēńe, privòļēńe, zakāšńēńe* (od *zakàsniti*), *zaòštrēńe, zatòčēńe, zapòslēńe, priòpćēńe;* od *ishòditi*, perf., *pohòditi*, perf. *ishòđēńe, pohòđēńe* isto kao *do-, na-, pre-, za-hòđēńe* (od impf. glagola *do-, na-, pre-, za-hòditi*).

Nedosljedno je od Budmanija, što u Ak. rj. ima *dògođēńe, dogòvorēńe, izgòvorēńe, ìzopćēńe* (od inf. *izòpćiti*) mjesto akcenta kao u inf.

U *Della Bellinu rječniku* nema potvrda za takav pomaknuti štokavski akcent na trećem slogu od kraja (ne može ni biti, jer u ńega infinitivi toga tipa imaju stari, nepomaknuti, akcent na infinitivnoj spojci: *-jȅti, -îti, -âti, -ovȃti*).

Neočekivano nalazimo takav štokavski akcent u čakavskih i kajkavskih pisaca:

U *Jambrešićevu (hrv.-lat.) rječniku* (u ńega je akut mjesto gravisa): *obéćańe* (pet puta) – u J. je takav znak akcenta – *poméńkańe, pošpótańe, prebégneńe, naskóčeńe, opsúvańe, oténčańe, sténčańe;* ispor. *poslúvańe, poštúvańe* (inače Jambrešić ne stavlja akcent na pr. na: *navučeńe, ponovļeńe, popođeńe, porobļeńe, porođeńe, poskropleńe, potrošeńe, požeļeńe, skončańe* i t. d.).

Kašić (Živ. sv. Fran.): *pokorrenje* 22, 13, *užèženje* 17.

U *Kašićevu Ritualu* (1640) nalazimo: *podpomòženje* 262, *pomòženje* 282, 378, 384, *pòmòļenjimi* 248 (prvi znak je znak prefiksa), *ukoppanje*

57, *umòrenje* 260, *užèženje* 370, kraj mnogo običnijih starih nepomaknutih naglasaka (*oproštènja* 230).

D. Pavičić (Govoreńa) 1754: *izgùbjênja* 251[b], 296[a], *izgùbl̩ênje* 61[a,b], *izmòl̩enja* 72[a], *odgòjênju* 473[b], *doteccenje* 248[b], *umòrênja* 248[b] *narèčenju* 136[a], *priklònenja* 507[b], *obecchanje (obèćańe)* 259[a] (ispor. *obèćajući*), *obeccàńimi* 292[b], *(obècāńimi), naskòčenja (naskocc-)* 257[b], *načińenja* 382[b], *izgùbl̩enja* VIII i *razlòženjih, naskoččênja* 496, *istoččenje* 90[b], *odùčenje* 178[a], *uklònenje* 180[b], 181[b], *razzòrenje* 181[b], *oblàkčânje* 97[a], 101[b], 105[a], *požèlînje* 453[a] (stari i novi akc.), *poželînje* 457[b], *ùkòrenje* (= *ukòreńe*) 462[a], *stvòrênjih* 461[a], *izgùbl̩enje* 454[b], izgùbl̩ênje 296[a], *pomànkanje* 462[a], *razòrenje (razzorrenja)* 291[b], 32[a], *naskòčenju* 37[a], *dorèčenju* 37[b], ali ima i koji stari akcent: *prirečênju* i *prireccenje* 140[b], *izgubl̩ênje* 288[b] (por. *dohòđenja* VIII, *govòrenje* 140[b], *podnòšenje* 173[a], *prohòđenje* 179[a], jednako pravilo).

J. J. Pavlović Lučić (Commentarii, 1793): *požellêńu* (t. j. požèlēńu) 71, *opròšćeńe* 161, *pròšćeńa* 7, *ozlòglašeńe* 156, 157, ali uz ove primjere ima i *zadržáńa* 43. *obećáńa* 167, 178, *priporrođèńe* 176, *podneséńe* 147, *pomankàńe* 173, *-káńe* (češće), *posinovl̩éńe, obećáńe 92, 178, proščéńe* 7, *oprošćéńe* 10, *oškropl̩éńe* 33, *odvedèńe* 92, *porrođeńa* 176, *kršćéńe* 38, *ukopáńe* 39, *zadržáńa* 42, *poželéńa* 192, *izgubl̩éńa* 168, *pomańkàńe* 154, 155, 5, *podnešéńe* 146, *izgubl̩èńe* 135, *pričińéńa* 122 (znak akcenta jedan ili drugi, bez razlike).

Ali imamo i drugih potvrda, da stari akcent, nepomaknut, stoji na *-ańe, -eńe:*

Kašić (Živ. sv. Fran. 1637): *obećànja* 143, *porođènje* 122, *pomańkànju* 24, *proštènje.*

U *Bjelostjenčevu rječniku* ostalo je pri starom nepomaknutom akcentu infinitiva, tako i glagolskih imenica: *naskočèńe, obećàńe, omodrèńe, omegléńe, omotàńe, preporođèńe, iztenčàńe* (por. *unošèńe, vodèńe*) – znak akcenta je Bjelostjenčev.

U *ruskom* sve takve imenice imaju akc. *-ánije, -énije: zaveščánije, donesénije, zavedénije, zavojevánije* i t. d.

4. Glagolske imenice tipa *oslobòđēńe.*

Od perf. glagola *blagoslòviti, oslobòditi, osramòtiti, osvjedòčiti, ožalòstiti, ozlòglasiti* (ali Akad. rječn. ima *ozloglásiti,* prema tomu je akc. *ozloglášēńe;* ispor. *dozlogŕditi, strmogláviti*), *ovjeròviti, osujètiti, posinòviti, posvjedòčiti, prepolòviti, preporòditi, preudèsiti, pripitòmiti, razvesèliti, ugovòriti, utjelòviti, upozòriti, upokòriti, uveličati, umiròviti* glase glag. imenice s akcentom kao u infinitivu, *obeščàšćēńe, oživotvòrēńe, blagoslòvl̩ēńe, oslobòđēńe, osramòćēńe* (Jambrešić: *osramóteńe*), *osvjedòčēńe, ovjeròvl̩ēńe, oživotvòrēńe, ožalòšćēńe, ozlòglašēńe* i t. d., *... upokòrēńe, upozòrēńe, preporòđēńe, preudèšēńe, pripitòml̩ēńe, posinòvl̩ēńe, razvesèl̩ēńe, osujèćēńe, opustòšēńe, nagovòrēńe, izgovòrēńe, isperùšāńe, izračùnāńe, naorùžāńe, uveličāńe, rukovòđēńe, umiròvl̩ēńe.* Por. Matović Kat. 1775 s. *dobrohòćeńu* u Ak. rj.

5. Glagolske imenice tipa *jávlēńe*.

Glag. imenice od perf. glagola kao *jáviti* i t. d. imaju isti akcent kao u infinitivu, na pr. *koráčēńe* (od *koráčiti*), *báčēńe*, *jávlēńe*, *kúplēńe*, *líšēńe*, *pláćēńe*, *rijèšēńe*, *vráćēńe*.

6. Glag. imenice tipa *spásēńe*.

Glag. imenice od perf. glagola složenih sa prijedlogom *s* imaju isti akcent kao u inf., na pr. *skázāńe*, *slúčēńe*, *slúpāńe*, *smijèšāńe*, *spiskāńe*, *srózāńe*, *svézāńe*; *shráńēńe*, *skráćēńe*, *slúblēńe*, *smijèńēńe*, *smíreńe*, *smúćēńe*, *slijèplēńe*, *sprémlēńe*, *srédēńe*, *strplēńe*, *stúžēńe*, *svíšēńe* i t. d. – *smáńēńe*, *snížēńe*, *spárēńe*, *súžēńe*, *zdrúžēńe*, *zblížēńe*, *skrúšēńe*, *sprijèčēńe* i t. d., *zájmlēńe* (od *zájmiti*).

7. Glag. imenice tipa *nasláđēńe*.

Kao u infinitivu, tako i glag. imenice imaju štokavski pomaknuti dugouzlazni akcent na trećem slogu od kraja (na dugom osnovnom slogu); tako je svugdje dosljedno provodio Budmani u Akad. rječniku (vidi gore), tako imaju i ostale imenice: *opísāńe*, *pocijèpāńe*, *pokárāńe*, *pokázāńe*, *prikázāńe*; – *Blagovijèšćēńe*, *navijèšćēńe*, *narédēńe*, *odijèlēńe*, *objášńēńe* (prema inf. *objásniti*, cf. akc. *òbjasniti* od *jäsan*), *obavijèšćēńe*, *osvijèšćēńe*, *odrédēńe*, *odrijèšēńe*, *odcijèplēńe*, *objávlēńe*, *otkúplēńe*, *osvijètlēńe*, *ostvárēńe*, *pogrijèšēńe*, *pokrijèplēńe*, *pokráćēńe*, *ponijèmčēńe*, *posíńēńe*, *posvéćēńe*, *poskúplēńe*, *ponížēńe*, *povíšēńe*, *pozláćēńe*, *prodúžēńe*, *proglášēńe*, *prorijèdēńe*, *prosvijètlēńe*, *pričéšćēńe*, *razdijèlēńe*, *razrijèdēńe*, *razrédēńe*, *rasúdēńe*, *(rijèšēńe) razrijèšēńe*, *ublážēńe*, *udrúžēńe*, *umírēńe*, *uzvíšēńe*, *izjednáčēńe*, *preináčēńe*, *ujedíńēńe*, *utvrđēńe*, *zapúštēńe* (ispor. *púštēńe* od perf. *pústiti*), *zadúžēńe*; por. *uzákońēńe*.

Takav se štokavski naglasak historijski potvrđuje (akcent jedan ili drugi, ´ redovno, ili `, ili znak dužine označuje mjesto akcenta):

U *hrvatskom molitveniku* iz 90-ih godina XV vijeka (Vatikanski hrv. molitvenik i t. d. Zagreb, 1934) imamo ovakve primjere: *odkūplenije*, 277, *odpūštenje* 281, *ponīženje* 283, *smīšanje* 273, *ujedīńenje* 280, *uzvīšenje* 274. Na dužini je naglasak.

N. Rańina (Lekcionar, 1508, Dubrovnik): *prosvijetlenje* 111[b], 112[a], 112[b].

B. Kašić (Život sv. Fran. 1637): (znakovi su Kašićevi) *objàvlenje* (= *objávlēńe*) 154, *pokàranje*, *pričèšćenje* 28, *prikàzanje* 31, *priobràćenje* 185, *proglášenje* 185, ali ima i starih akcenata: *nasladènja* 6, *ocućènja*, *potvrdènje*, 22, *povraćènja* 5, *pritrpljènja*, *priobraćènje* 6, 11, 43, *uvriđènja* 197, *prosfietlènja* 10, *zabrańènje* 5.

Znak gravisa (zapravo mjesto akcenta ´) na pretposljednjem slogu može biti i znak dužine, a u tom slučaju akc. ´ je na korenskom slogu.

U *Della Bellinu rječniku*, kao što svi infinitivi tipa *naslâditi*, osim tipa *pogrdīti*, imaju štokavski pomaknuti naglasak, tako imaju dosljedno i sve glag. imenice od njih izvedene; za potvrdu samo nešto primjera:

doglâšenje, navjêštenje 86[b], *odûšenje* 657[b], *omlâdenje, otrûńenje* 673[b], *otûpl̩enje, razvâl̩enje, urêšenje, zabrâńenje* i t. d. (ali, rijetko, ima i neoznačen naglasak, samo označenu dužinu: *dovršènje* 211[a], 417[a], *pogrdènje*, 268, *zacrpl̩enje* 180, *dosadènje* 734, *svršènje*, ili bolje reći: tu je stari akcent).

Bjelostjenčev rječnik ima stari nepomaknuti akc.: *izvršèńe, naredèńe, nasladèńe, obladàńe, oblaščéńe, odhrańèńe, obledèńe, odmaml̩éńe, okraćéńe, okrepl̩éńe, opleněńe, rašireńe, premamlèńe, podmićéńe, podkadèńe, podpisàńe, odklučéńe.*

U *Jambrešićevu* rječniku provedena je za glag. imenice štokavska akcentuacija: *nahráńeńe, narásteńe, nazvéšćeńe, okrùženje* (t. j. *okrúženje*), *opáleńe, osúđeńe, osúpleńe, osvétlenje* (ispor. *odvláčeńe*), *pohábleńe, pohúdeńe, pokráćeńe, pokárańe, popáleńe, poméšańe, posádeńe, obládańe, ohládeńe, odmámleńe, odtúdeńe, poobláčeńe, posúdeńe, prebúdeńe, prenágleńe, preobládańe, prirásteńe, oznáneńe, otúpeńe, otúšćeńe, razdrážeńe, razdúbeńe, raztáleńe, razl̩úteńe, razlúčeńe, zadávl̩eńe, zadrémańe, zapréčeńe, zbúdeńe, zatrúdeńe, osmúdeńe.*

P. Knežević (Životi četiriju svetaca, Mleci 1759): *narèđenje* 43, *naslàđenje* 31, *prosvìtl̩enje* 29, *ustrpl̩enje* 13, ispor. *ćućènja* 30, (ali i *obraćènja* 11).

P. Knežević (Osmina 1766): *naslàđènje* 232, 286, 164, *ustrpl̩enje* 159, *spâsènje* 165, 377, *obràćènje* 377, *razlûčènja* 376 (prvi znak je akc., drugi dužina).

F. Lastrić (Testim. bilab. 1755): *odkūpl̩enja* 44[b], *prosvītl̩enja* 381[a]; dužinom je označen i akcent.

Kadčić A., Bogoslovje diloredno; (1729): *otūđeńu* 297, *sagrīšeńu* 249, *vrâćenje* 83, 257, *upûćenje* 30, ali ima i *sjedińènje* 54, *posvećéńu 55, sređéńe* 28 (sa znakom dužine, ili stari akcent?), *priliplènje* 39, ispor. *svržènje (svržéńe)* 28.

Matović (iz Dobrote, Boka Kotorska: Katekizam rimski, 1775) ima: *smiešańa* 311, *sagriešéńa* 308, 311, *razdiel̩eńe* 73, *uvriedeńe* 449, (akc. se vidi po dugom *ie*), a obično ima samo znak kvantitete *(razmišl̩áńe, pridavàńe, združéńe* 306, 308, *smiešáńe, mučáńe* 306, *pirovàńe* 304, *spasèńe* 301, *svjetovàńe* 308.

Jerolim Filipović iz Bosne (Pripovidańe nauka krstjanskoga. U Mleci, kńiga I, 1750: III. 1765) ima ove primjere: *narèšeńe* VIII, *navistćeńe* XVIII, *obslùžeńe* (na 1. listu), *odrèđeńe* IV, *osùđeńe* XVIII, *pofâl̩eńe* V, *prodùl̩eńe* XII, *prosvìtl̩eńe* IV, *zaštîteńe* IX, *zažàreńe* VI, *upùtćeńa* XVII, *razdìl̩eńe* XX;

III: *narèđéńe* 42, *naslàđéńe* (t. j. *naslađéńe*) 137[a], *odrèđèńe, odrìšéńe* 91[a], 91[b], 135[b], 136[b], 175[a], *obràćéńe* 135[a], *oskrvńéńe* 137[a], *osùđéńe* 137[a], 90[b], *porùgàńe* 14[a], *pričèstjèńem* 90[b], 136[a], *skrùšéńe* 135, 12[a], 11[a], 175[a], *sagrìšéńa* 174[a], *prìmlèńu* 12[a], *pokàràńe (kàràńe)* 175[a], *sagràđéńa* 3[a] i t. d. (prvi znak akc., drugi znak dužina).

V. M. Gučetić (iz Dubrovnika, Pohvale, 1756): *obslúžeńe* 95, *posfèćeńe* 108.

U *Kašićevu ritualu* (1640) imamo primjera s označenim dugim osnovnim slogom, to će reći: sa štokavskim naglaskom, i to dugouzlaznim na tom slogu, ali ujedno može biti označena duljina penultime: *izlīčènje* 265, *izmīšânje* 374, *narīpļenje* 370, *navīštenja* 251, *odrīšenje* 57, *upīsanje* 251, *sagrīšenja* 216, 83, 96, *sagrīšènjih* 376, *uskrāćenje* 390, 392 (por. *zazīvanje* 251, t. j. *zazívāńe*, *upīsanje* 390).

Ima Kašić i svoj akcent (gravis mjesto akut) na osnovnom slogu glag. imenicâ kako od impf., tako i od pf. glagola: kao *slùženja* 268 *(služènje* 266), *zazìvanje* 265, *tlàpenje* 359, *smètanje* 252, tako i: *spàsenja* 385, *priobràćenjem* 374, *uskrâćenje*, ali u Kašića ima više primjera staroga akcenta s označenom dužinom (kao kasnije u Della Belle): *dopuštènjem* 242, *pogrđènje* 381, *odkupļènje* 271, *pričestenie*, *pristupļènju*, *zaštitènje* 271, *sjednačènje* 34, *sježènje* 216, *smijànja* 358, *navištènje* 242, *prikazànje* 59, *dopuštènje*, *navištènje* 241, (por. *častènje* 268, *općènje*, *čińènja* 370).

D. Pavičić (Govoreńa, 1754) ima dosljedno sve redom: *narêđenje* 256[a], *objâvļenja* 437[a], *odrîšenje* 508[b] *razšîrenje* 136[a], *naslâđenje* 252[b], *pokrîpļenje* 37[a], 513[b], *pričêšćenje* 515[b], *promìńenja* 61[a] (= *promî-*), *razdîļenju* 72[b], 470[b], *razlùčenje* 170[b], *uhîļenje* 515[a], *vrûćenie* 172[b], *pokâranju* 32[a], 287[a], *zahvâļenje* 35[a], *namîrenje* 36[b], *sačûvanje* 456[a], *posvîstjenja* 8[b], *propuscchtjenja* 8[a] (t. j. *propúšćenja*), *pokāranje*, *pričêšćenje*, *dopûšćenje*, *spàsenje* 265[a, b], *porûganje* 261[a], *odsûđenje*, *spàsenje*, *promîńenje* 266[b], *uvrîđenje* 385[b], 389[a], *odpûšćenje* 387[a], *pokâranje* ili *pokāranje* 387[a], 387[b], *prikâzanje* 387[a], 457[b], *skrûšenje* 385[a], *potûčenje* 3[a], *prodùļenie* 498[a], *odrîšenie* 178[b], 450[b], *odsûđenie* 182[b], *uvrîđenja* 180[a], 462[a], *ulîšenie* 461[a], *uvrîđenia*, *pokrîpļenje* 293[b], *zàšćîćenja* 293[b], *promîńenje* 287[b], *popâļenje* 284[a], *podvězanja* 31[b], *potvàrđenje*, *izvàršenje* 31[a], *odcîpļenje* 26[a] (ispor. *promîranje* 36[a] i dr.).

Turlot, Blago nauka krstj. (Mleci, 1770) ima veliko obilje udvojenih vokala, što mu služi ne samo za dužinu, nego, osobito, i za oznaku akcenta. Tako on ima: *iskāzańe* 304[a], 252[a], *narēđeńa* 235[b], 270[a], *naslāđeńe* 281[b], *odrēđeńe* 315[b], *odrīšeńe* 262[a], *obrātjeńa* 242[b], *obslūžeńe* 36[b], *posvēćeńe* 315[b], *pričēšćeńe* 261[b], 263[b], *skrūšeńe* 279, *razdīļeńa* 96[b], *učītańe* 35[b], *uvrīđeńe* 262[b], *zakrāćeńu* 35[b] i t. d. (a por. *dopūšćeno* 32[b], 33[a], *zapūstjen* 60), pokrīpjeńe i usnāžeńe 235, pričēstjeńa 261[b].

I. Jablanci (Priručna knìga. U Beču, 1772): *narástjéńe* 20, *potámńeńe* 7, *promjéńeńe* 129, *razdjéļeńe* 99, *upútjeńe* 95, 120 *(uputjéńe* 13), *uvrjéđeńe*, ispor. *smjéštańe* 105.

I. J. Pavlović Lučić (iz Makarske, Dalm.), Commentarii morales i t. d. Venetiis, 1793 pp. 1–222 ima svaku riječ označenu znakom akcenta, i to većim dijelom na mjestu štokavskoga; on ima znak jedino štokavskoga akcenta na osnovnom slogu: *dopúšćeńe* 50, *obslùžeńe* 181, *odkúpļeńe*

21, *obráćeńa* 55, *odríšeńe* 120, 181, 184, 200, *povráćeńa* 36, *pogŕđeńe* 43, 150, *pokázańe* 185, 183, 187, *prikàzańe* 44, *oskvŕńeńe* 42, *pričéšćeńe* 38, *podȉeńu* 89, *nasládeńe* 76, 80, 163, *smíšańe* 75, *sjedíńeńe* 78, *upítańem* 79, *poslúženja* 96, *poslúženjem* 102, *udúšeńa* 72, *učítańe* 43, *izbáceńu* 66, *odrédeńe* 122, *zatàjańa* 123, *prosvítļeńa* 139, *zabráńeńa* 140, *ustŕpļeńe* 146, *nadopláćeńe* 150, *porúgańe* 153, *povràćeńu* 158, *iskúpļeńe* 108, *prikàzańu* 44, *sa(h)ráńeńe* 112, 120, *uzbúdeńe* 30, 183, *uvríđeńe* 22, 55 (kao što ima *ponávļańe* 112).

U *slovenskom* imamo isti akcent – pomaknuti – kao u hrvatskom, na pr. *izdrúženje, izključénje, izkázanje, opítanje, izkvárjenje, izlóčenje, izpráznjenje, iznenádjenje, izokrógljenje, pokáranje, pokázanje* (od *pokázati*), *izkázanje, onesnáženje, onesvéčenje,* (ali ima još i više *ponižénje. poročénje, pooblaščénje, izkaženje, omladênje, onemênje, dopuščénje, razveščénje, odrešénje, posvečénje, prebujénje* i t. d.).

U *ruskom jeziku* nije tako, nego je ostao stari akcent svugdje, kako ima i Maretić: *zagraždénije, naslaždénije, nastuplénije, iskučénije, ispražnénije, izvraščénije, prikazánije, prikreplénije, priključénije, prisuždénije* i t. d., *dozvolénije, prosveščénije, spasénije, pomračénije, ograždénije, otceplénije, otuplénije.*

Tako je i u kajkavskom hrvatskom *Bjelostjenčevu rječniku* ostao akcent nepomaknut, na starom mjestu: *obaléńe, obladàńe,* obrnèńe, *omladéńe, omlaćéńe, osudéńe, prepisàńe, preporučèńe, upućéńe, zaprečéńe, zaručéńe, zažaréńe, zaštitéńe, zaslepléńe,* (ali por. od imperf. glagola *obláčeńe*).

M. Milas u Radu 136, s. 242 popravļa Vukov akcent: govori se *pričéšćēńe, ne pričešćéńe.*

U *Nastavnom vjesniku* XXIV/1916, 704 upozorilo se, da se čuje i govori sve redom u našim zapadnim stranama: *navišteńe, odríšeńe, pokrípļeńe, prosvítļeńe, razdíļeńe, sagríšeńe, uvríđeńe,* i t. d. prema akcentu u inf., isto kao *objávļeńe, ponížeńe, povíšeńe, pokárāńe, odrédēńe,* i da bi trebalo, da se na to obazire »Hrvatski pravopis«, jer se radi i o različnom pravilu za pisańe osnovnoga sloga i o akcentu glag. imenica od perf. glagola (*sagrìjèšēńe* ili *sagrešéńe*: velika razlika!).

8. Glag. imenice tipa *isporúčēńe.*

Glag. imenice od glagola složenih sa dva prefiksa imaju isti akcent kao u inf.: *isporédēńe* (od *is- po- réditi*), *isporúčēńe, iznenádēńe, izobličēńe, naobláčēńe, nadopláćēńe, obezglávļēńe, onemogúćēńe, ozloglášeńe* (o-zlo-glásiti u Akad. rječn.), *okrvávļēńe, obrázložēńe, preobládāńe, preoblíčēńe, preobráćēńe, preporúčēńe, preurédēńe, razočárāńe, rasporédēńe, uobláščēńe, uporédēńe, upropášćēńe.* Ispor. još složenice: *Bogojávļēńe, prekovráćēńe, sunovráćēńe,* i višesložne imenice: *izjednáčēńe, izvještáčēńe, izopáčēńe, preináčēńe, potalijánčēńe, ujedíńēńe, ujednáčēńe.*

9. Imenice tipa *pòslāńe, pòštēńe.*

Imenice na *-āńe, -ēńe* od jednosložnih glag. korena.

Imenice od takvih složenih glagola s jednosložnom osnovom u infinitivu imaju po Budmanijevu pravilu akcent pomaknut s korenskoga sloga na prefiks (*dòdāńe* i t. d.); po Maretiću imaju nepomaknuti, t. j. stari, čakavski i ruski akcent na *-ánje, -énje*, isto kao imenice od prostih perfektivnih glagola, a takav je akcent i u slov. U Akademijskom rječniku stoji po Budmaniju: *dòdāńe, dògnāńe, dòvrēńe, ìstrēńe, ìzdāńe, ìzgnāńe, ìzbrāńe, izàbrāńe, izàgnāńe, izàslāńe, izùmrēńe*, a po Maretiću stoji ovako **s akcentom:** *posláńe, posráńe*, (i u Vukovu) *postáńe, poštéńe, priznáńe;* – »jamačno je takav akcent«: *obráńe, opráńe, pokláńe, poznáńe, pozváńe, predáńe, prezréńe, pridáńe* (da se u naše vrijeme govori u štok. krajevima, bio bi takav akc.), *pristáńe, prodáńe, prognáńe*, a **bez akcenta**: *nabrańe, nadodańe, nastańe, natreńe, neznańe, odabrańe, odańe, opreńe, ostańe, odaslańe, odagnańe, opozvańe, posańe, potreńe, pozreńe, priklańe, prizreńe.*

Budmanijevu načelu naglašivańa u prilog mogao sam naći u starim knigama samo gdjekoju potvrdu (ponajviše je stari akc. *-áńe, -éńe*). U *Della Bellinu rječniku: pòštēńe* 370^{b}, štamp. *póšténje (pòštēnje).* U *D. Pavičića: pòštēnje* 29^{b}, 458^{a}, 401^{a}, *priddânje* (t. j. *prìdānje*) 3^{b}, *prìdānje* 25^{b}. *U I. J. Pavlović-Lučića: nepòšteńe* 52, *pòznańe* 112, 152, *pristańe* 54, *póšteńe* 17, 53, 157, 199 (češće), *zàzvâńu* i t. d., por. *vèsēļe.* ali ima i po starom: *nepoštéńe, odabràńe* 44, *poznáńe* 2^{b}, *razabráńa* 173, *užgàńe* 187, *zazváńe* 43. U *P. Petrovića-Ńegoša* »Gorski vijenac« stih 695 ima: *Progrize joj sisu u pòsāńe* (tako je Rešetar označio akcentom *pòsāńe* glag. imenicu od *pòsati, pòsēm, pòsisati*). *S. Ivšić* u Radu Jug. akad. 196, 246 ima u posavskom govoru: *pòstāńe.*

10. Imenice tipa *trēnūće* (od *trēnuti*).

Tu bi se po Budmanovu pravilu očekivao isti akcent kao u inf., ali je povučen na kraj: *prenúće* (od *prènuti se*), *trenúće.* Vuk ima akcent *trènūće.* U Della Bella ima: *púknùtje (pȕknūtje).*

11. Imenice tipa *izginúće* (od *ìzginuti*).

Takve imenice imaju akcent povučen na nastavak *-úće*, kako proste (por. *čeznúće, ginúće, venúće* i t. d. od *čèznuti, gìnuti, vènuti* mjesto *čèznūće, gìnūće, vènūće*), tako i složene. Dakle ne po načelu imenica tipa *dòčekāńe.* I Budmani ima tako u Ak. rječniku: *dokinúće, izginúće, iskinúće, iznikńúće, izrinúće, iskrsnúće, iščeznúće, izmetnúće*, iako su to imenice od glagola s postojanim akcentom na korenskom slogu, na kojem bismo po Budmanijevu pravilu tipa *dòčekāńe* (od *dočèkāńe*) očekivali akcent na prefiksu; tako od *pòstignuti, pòstignūt, -a, -o*, bilo bi *pòstignūće.* I Maretić, ukoliko stavlja akcent, ima akcent: *-úće: ogreznuće, omrznuće, otvrdnuće, obiknuće, podignúće* (jamačno), *poginuće, porinúće, postignuće, prekinuće, pridignuće, pritisnúće;* amo dalje pripadaju imenice: *rastrgnuće, smrknuće, svrgnuće, stisnuće, sviknuće, ugi-*

nuće, uskrsnuće, usprenuće, utrnuće, uzdignuće, zablenuće. Budmani, Daničić i Maretić u Akad. rječniku slažu se u tom akcentu. Maretić katkad ostavlja riječ bez akcenta, ili popraćuje riječ »jamačno je takav akcent«, ili »s takvim se akcentom govori«.

U starim knjigama nalazi se stari povučeni akcent: u Della Bellinu rječniku na pr. *pritisnùtje* 526[a], *zablenùtje* 548[b]. I. J. Pavlović-Lučić (o. c.): *uzdignùće*, 172, 178, 181, *izmetnùća* 68, 173, *odmetnúće, otvrdnúće* 100.

Ima primjera i s akcentom na prefiksu: B. Kašić (Ritual 1640): *pòginutje* 368, 379. D. Pavičić (1754): *ùsprènûtje* 41[a] *(ùsprenūtje* ili *usprènūtje).* I. J. Pavlović-Lučić (1793): *ùzdignùće* 172 (pored uzdignùće 172, 178, 181). Ali u takvim primjerima znak na prefiksu mogao bi biti i samo znak prefiksa, a ne akcent, što inače za to ima na pr. D. Pavičić: *nàdahnutjih* 8[b], *ùdahnutja* 25[b].

12. Imenice tipa *nadahnúće* (od *nadàhnuti*) i *preminúće* (od *preminuti*).

Imenice od glagola sa starim akcentom na *-ùti* imaju stari akcent *-úće*, t. j. po štokavski nepomaknut.

a) od glagola s kratkim osnovnim vokalom: *izdahnúće, izmagnúće, izmaknúće, izmetnúće, nadahnúće, oskvrnúće, osvanúće, odreknúće, pomaknúće, pometnúće, potonúće, potaknúće, smaknúće, rasvanúće, umaknúće, udahnúće, zadahnúće, zakrknúće, zamaknúće* i t. d.

b) od glagola s dugim osnovnim vokalom: *iskor(j)enúće, izminúće, opsinúće, otrnúće, pokrenúće, posrnúće, pomenúće, preminúće, spomenúće, uleknúće.* Ispor. imenice od prostih glagola: *ganúće, maknúće, svanúće, taknúće* (od *ganuti, maknuti, svanuti, taknuti*).

Stari pisci hrvatski imaju stari nepomaknuti akcent *-úće.* Ako i ima koji pisac akcent na prefiksu, to nije znak akcenta, nego znak prefiksa. Ispor. A. Kadčić (1729): *umaknūtje* 451. Takav stari akcenat imaju i stari rječnici i pisci: Della Bella: *uštinùtje*, ali i *uštînutje* 568[a]. – Kašić (Ritual 1640): *gànutje* 282; *uspòmenùtja* 218 – tu je znak i na prefiksu). – D. Pavičić (Govoreńa 1754) ima gdiekoji akcenat drukčije: *ùsprènûtje* 41[a], *ùdahnutje* 25[b], 61[a], *nadàhnutji* 505[a], (*nàdahnutjih* 8[b] – tu je samo znak prefiksa, *ùdahnutje* 61[a], 25[b]). – I. J. Pavlović-Lučić (o. c. 1793) ima *dozovnúće* 54, *izmetnúće* 68, 173, *ganùća* 167, *nadahnùće* 44, *opomenùtja* 79, *oskvrnúće* 42, 43, *otvrdnùće* 100, *potaknúće* 183, *smaknúće* 53, *nadàhnutja* 21[a], *dozovnùtje* 155, ispor. *ganùća* 187, *prignùće* 191, 171.

13. Imenice na *-éće, -iće, -jèće, -úće.*

Imenice od složenih glagola s jednosložnim korenom na *-t-bje* imaju još stari, čakavski akcent na korenskom slogu; tako imaju Budmani i Maretić u Akadem. rječniku; novoštokavski akcent bio bi pomaknuti prema početku riječi. Tako: *dobíće, slavodobíće* (od dò-biti; do-byti), *izlíće, krvoprolíće, izbíće* (od ìzbiti), *odbíće, nadodáće* (Mikalja), *nagnúće, otkríće, pokláće* (Vuk), *pokríće, odáće* (Vuk), *opíće, predobíće,*

pregnúće, prignúće, prisúće, prolíće, propéće, prosúće, razlíće, raspéće, rasúće (por. razsûće od razsûti. D. Pavičić 289), *ubíće* (od ù-biti), *umŕće, uzéće, (poduzéće, preduzéće, zauzéće), zabíće* (od *zabyti, zaborav*), *začéće, umijèće* (od *ùmjeti*). (Od -šast-): *došášće, iznašášće, našášće, obašášće, odašášće, pošášće, prišášće, uzašášće, sašášće.* Budmani: *dòšášće, iznàšašće.*

14. Imenice na *-jéńe, -véńe.*

Imenice od part. perf. pas. na *-jen, -ven,* imale bi štokavski akcenat kao part. pas. muš. roda u određenom obliku: *izļèveńe,* ali *izlivéńe,* Budmani u Ak. rj., *otkrivéńe* (Maretić u Ak. rj.), I. J. Pavlović-Lučić (o. c.) 44; *ubijèńe* (ruski *ubijénije*), *dozrevéńe* (Ak. rj.).

Pita se, kakav je akcent na *-áńe, -éńe, -úće.*

Akcent je u *bíće, stáńe, obećáńe, oproštéńe, otvoréńe, uskrsnúće* postańem drukčiji nego akcent u *víno, kráļa, rúka;* dugouzlazni akcenti u *naslađéńe* i u *nasládēńe* jesu različni po postanku i po naravi dugouzlaznoga akcenta: *naslađeńe, víno, kráļa, rúka,* imaju štokavski pomaknuti dugouzlazni akcent, a *naslađéńe, bíće, stáńe, obećáńe, otvoréńe, uskrsnúće* nemaju štokavski pomaknuti dugouzlazni, nego imaju akcent, držim, jednak ili sličan po naravi i postanku čakavskomu i posavskomu dugouzlaznom akcentu, t. j. premetnutomu. Štokavsko *nasládēńe* postalo je od *naslāđéńe* (a to od starijega *naslāđéńe*), kao *òrāńe* od *orâńe, oráńe,* kao *pitāńe,* od *pītâńe, pītáńe.* Akcenti *-áńe, -éńe, -úće* i dr. jesu, kao u jeziku ruskom, slovenskom i hrv. čak., stari akcenti na istom mjestu.

Prema ruskim primjerima *lítije, prolítije, razlítije, sžátije, pokrýtije, skrýtije, bránije, sobránije, izgnánije, pońátije, prénije, sńátije, poslánije, poznánije, pozvánije, pribýtije, sobýtije, spánije, sozdánije, soznánije, sožítije, trénije, začétije, zdánije, znánije, zvánije, zrénije* i prema slovenskim i onim hrvatskima na *-áńe, -éńe* treba reći, da akcenti *-áńe, éńe* nijesu štokavski, »pomaknuti« akcenti, nego stariji čakavski, jer čakavski i ruski nemaju »*pomaknutih*« akcenata, nego da je tu neki drukčiji akcent. Imajmo još pred očima, da u ruskom ima *bytijě, bytъě, litъjě, spanьjě, žitijě, žitьjě,* dakle da je akcent tu, kao jamačno i na drugim navedenim imenicama, bio na kraju, na sufiksu, *-ьjě,* i da se je akcent s kraja »premetnuo«, možda kao i tipu riječi *lístъje,* čak. *lístje,* i da je na tom »premetnutom« i ostalo, ispor. rus. *omlátišь, zapíšešь.* U čakavskom, u posavskom, razumije se kao i u ruskom, ostaje stari »*premetnuti*« akcent na starom svojem mjestu, ispor. čak. *govoréńī, gošćéńi, imáńī, poštéńe, stvoréńī,* kao *práńī, spáńī, píćē,*[11] a u štokavskom tek nastajala je usred riječi promjena: od *-áńe* postalo je *-âńe,* a to nalazeći se usred riječi, nije moglo ostati, nego se akcent morao pomaknuti u štokavskom, dakle od *oranьjě, orānje, orânje,* napokon štok. *òrāńe;* por. razvoj *òmlātīš* od *omlátīš,* pòkāžēš od *pokážēš.* Dakle možemo reći, da su se u jednom dijelu starijih štokavskih govora saču-

[11] Vidi Belić, Zametky po čakav. govoram. 1910. s. 11–12, 42. Cf. zelī 11.

vali arhaistični »*premetnuti*« akcenti, koji su ostali na istom mjestu kao u jeziku ruskom, u čakavskom i posavskom govoru i u slovenskom jeziku, te imamo *imáńe, poštéńe, bráńe, sláńe*, i t. d., kao što imamo još *kaméńe, koréńe, sjeméńe, veséļe, zeléńe, znaméńe* kraj novijega štokavskoga *kàmēńe, vèsēļe, pòštēńe, znàmēńe, kòrēńe, sjèmēńe, zèlēńe*. Zašto je ostalo *bráńe, píće, zváńe*, a nije se u dvosložnim glag. imenicama razvio akcent kao u *cvítje, cvîće, līšće, sûđe*, to može biti drugo pitańe.

Prvotno je imao biti jednoj vrsti glag. imenica akcent na kraju. Osim gore navedenih ruskih ultima naglašenih, imamo akcent na kraju u čakavskom novlanskom (*pīćé* i dr.), u posavskom *(govorēńē, košēńē, nošēńē, orāńē, trešēńē, pīćē* i *pićê, poštēńē, nepoštēńē, krštēńē, pečēńē, rođēńē, brāńē, prāńē, znāńē*),[12] u prekomurskom *(počteńè, stvorjeńè)*,[13] u slovenskom cvrtjè;[14] u čakavskom i posavskom kasnije imamo premetnuti (dugouzlazni); u posavskom i čakavskom razvilo se i *kopâńe, tkâńe, vjenčâńe, orâńe, imâńe*, a od toga štokavski pomaknuti akcent u *kòpâńe, vjènčâńe, kupòvâńe*.

ZAKLJUČAK

Budmanijevo načelo hrvatskoga naglašivańa glagolskih imenica od perfektivnih glagola ima svoj stalni gramatički temeļ i razlog i veoma obilnu historijsku potvrdu. To je načelo štokavskoga (novoštokavskoga) govora, načelo postojanoga akcenta *(dòčekati, dòčekāńe* od *dočēkati, dočēkāńe; preòbraziti, preòbražēńe)* i pomaknutoga akcenta *(nasládēńe, pòštēńe, pòsāńe)*. Maretićevo načelo je načelo stare (starohrvatske, čakavske, crkvenoslavenske, ruske) akcentuacije. Priznajem, da se neki naši krajevi drže još stare akcentuacije i da sâm čujem više takvih starih naglasaka glag. imenica (*obećáńe dugováńe* u poslovici i sl.) nego novijih *(naòštrēńe)*, ali mnogo više slušao sam akcent *nasládēńe, sagrijèšēńe* nego *naslāđéńe*, i t. d. Svakako neka nam stalno budu pred očima ustaļeni književni pomaknuti akcenti po štokavskom načelu: *dòčekāńe, òmilovāńe, pòkajāńe, pòslušāńe, pòuzdāńe, preòbražēńe, spúsēńe, ustŕpļēńe*, koji primjeri nijesu nipošto izuzeci, kako piše Maretić (Gramatika 1931 s. 292), nego dosļedni akcenti po pravilu. Treba i razlikovati na pr. *ùpućēńe* (od *ùputiti se*, incarnari) i *upúćēńe* od *upútiti*. Po Maretiću bi bilo za oba slučaja *upućéńe*. Dosļedno štokavskomu govornomu akcentu u Hrvatski pravopis mogu ući kao opravdani likovi *potkrijèpļēńe, prosvijètļēńe, sagrijèšēńe, razrijèđēńe* na razliku od

[12] S. Ivšić (u posavskom govoru), Rad Jugosl. ak., 196, 243, 246; Rad 194 (Akcenat u gramatici I. A. Brlića / s. 105–106.

[13] R. Nahtigal, Slovanski jeziki. U Ljubljani 1938 s. 155.

[14] O. c. s. 156; por. *žganjè, žgánje* (Breznik. Slovenska slovnica 1934 s. 41). *spočêtje* ili *spočetjè* (Slavistična revija. Ljubljana, 1951. 144). Ispor. u Pleteršnikovu slov. nem. slovaru *odrešenjè* i *odrešénje*.

razrédēńa (od *razrijèditi* na razliku od *razrédити*), *prorijèđēńe, uvrijèđēńe, razdijèļēńe* i t. d.

Štokavski akcenatski tip *nasláđēńe* od *nasláditi* toliko mnogo potvrđuju stari hrvatski rječnici (Della Bella, Jambrešić), mnogi naši stari pisci, jezikoslovac Budmani, dijelom i slovenski jezik, da bi se morao uzeti u obzir kao tip književnoga štok. akcenta. Štokavski akcenatski tip *dòčekāńe* potvrđuju stari leksikografi (Della Bella, Jambrešić, a Bjelostjenčev rječnik indirektno označujući samo kvantitetu), svjedoče za *ń* i obilni primjeri u slovenskom i ruskom i mnogi stari pisci. I sam Vuk *ima za ń* potvrda, a Budmani ga se u Akad. rječniku dosļedno držao. Ta dva glavna tipa su historijski utvrđeni.

(Primljeno za štampu u »Radu« na 8. sjednici V. odjela od 7. X. 1954.)